

KROK

4

Ročník 5/2008

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Proč zase věřím na Ježíška – *Renáta Fifková* 1

ROZHOVOR KROKU

Helena Veličková s Andrew Lassem 3

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Projekt Digitální knihovna pro šedou literaturu – *Petra Pejšová* 8

...tak trochu jiná knihovna – *Barbora Nejezchlebová* 10

O KROK DÁL

Americký versus Evropský sen – *Dagmar Dušková* 12

Jiří Wolker ve filmu – *Marie Dokoupilová* 20

Hikikomori: příliš inteligentní a příliš líní – *Václav Cílek* 26

Není ryba jako Ryba – *Nela Chládková* 29

KROK V LITERATUŘE

Osobnosti střední Moravy 2009 (recenze) 32

Haná v poezii (recenze) 33

Jak snadno poznat sebe? Tužka a papír vám všechno prozradí!

(recenze) – *Helena Veličková* 34

Vánoční poezie – *Karel Vysloužil* 35

KROK ZPĚT

Moravská zemská knihovna oslavila 200 let – *Jana Shejbalová* 36

Sto dvacet let Muzea Komenského v Přerově – *František Hýbl* 38

Výročí Městské knihovny v Prostějově – *Miloš Kvapil* 40

KROK DO SVĚTA

Za rakouskými klášterními knihovnami – *Petra Kubíčková* 42

KROK INFORMUJE

Zelené perly. Historické zahrady a parky Olomouckého kraje

– *Renáta Fifková* 50

Knihovna roku 2008 52

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI 53

Foto na obálce: Zámecký park v Žádlovicích – kovaná perspektivní brána z konce 19. století, dílo olomouckého kováře a uměleckého zámečníka Jana Lefendy (foto Milan Fifka 2005)

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 5., číslo 4, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
e-mail: roman@vkol.cz

Redakční rada:
Václava Jemelková,
e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz
Mgr. Hana Bartošová,
e-mail: bartosova@olmuart.cz
PhDr. Miloš Kvapil,
e-mail: reditel@knihovna.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Kresby: Ing. Markéta Otavová
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. října 2008

Proč už zase věřím na Ježíška?

Vážení čtenáři,
po třiceti letech už rok zase věřím, že vánoční dárky nosí Ježíšek. Ten příběh se začal odvíjet už loni na podzim, kdy jsem svého muže po několikaměsíčním nátlaku přesvědčila, že náš čtyřletý kocour Damián, krasavec po britské modré babičce, nutně potřebuje společnost, když jsme všichni v práci či ve škole, neboť, chudáček, jsa opuštěn doma, psychicky strádá. Což byla svatá pravda, jelikož už zhruba rok mě vždy ráno při odchodu do práce neopomněl s pomstychtivým výrazem pořádně kousnout do nohy, odpoledne pravidelně o půl páté vyhlížel z okna v přízemí, kdy se mu vrátím, tvářil se přitom nešťastně jako týrané zvíře a nechával se politovat téměř každým kolemjdoucím.

Sotva manžel rezignovaně souhlasil s kočičím přírůstkem do rodiny, nelenila jsem a okamžitě si zamluvila mainského mývalího kocourka Etienu, zrzka s bílou náprsenkou a ponožkami, přesně takovými, jaké má náš Damián, nadšená představou, jak to bude klukům spolu slušet. Konečně nastala listopadová sobota, kdy jsme si měli pro kočičího šlechtice zajet do Bílovce. Manžel se ráno vypravil ostříhat, čemuž jsem zprvu nevěnovala žádnou pozornost. Jenže ouha! Zamířil sice do svého oblíbeného kadeřnictví, ale tam si dovolili mýt poprvé za pětadvacet let zavřeno! Nepříjemně překvapen se tedy odebral do kadeřnictví v nákupním centru. Tam jej sice ostříhali, ale považte, za stejné služby musel zaplatit částku několikánásobně vyšší, a aby toho nebylo málo, „ta žába“ (mladá slečna kadeřnice) mu sdělila, že „na pěšinku se to už 20 let nenosí!“ To byla poslední kapka, již pohár jeho „bezbřehé“

trpělivosti přetekl, a on se vrátil po dvou hodinách domů ne rozzlobený, ale přmo vzteky bez sebe. Za této situace jsem usoudila, že jet pro kocoura by byla sebevražda, uronila jsem potají slzu a řekla si, že brzy budou Vánoce, mého muže vztek přejde a pak dozajista najdu pod stromečkem svého vytouženého zrzka, nebo alespoň „poukázku“ s příslušným obnosem, za nějž si budu moci chlupáče pořídít.

Na Štědrý večer jsem se těšila jako malá, leč k velkému zklamání ani kocourka, ani poukázku jsem pod stromečkem neobjevila. „Ježíška“ jsem si nedovolila kritizovat, ale pomyslela jsem si, že měl šanci vybrat si ušlechtilé zvíře, zatímco teď se může klidně stát, že se u nás objeví třeba obyčejná kočka z ulice... Za tři dny odjel manžel s dcerou na zabijačku k přátelům do Valtic, já jsem s naším Damiánem zůstala doma, abychom si pořádně zalenošili. Večer o půl desáté zarachotil klíč v zámku a v polospánku jsem uslyšela volání: „Pojď se podívat, co tady máme!“ Když jsem přišla do předsíně, kolem nohou mého muže se otíralo cosi nepředstavitelně špinavého, hubeného a hlasitě předoucího, no prostě opuštěné kotě! „To jste přivezli s sebou?“ zeptala jsem se nevěřičně. „Ne, čekalo tady na ulici, a když jsme vystupovali z auta, příběhlo k nám a chtělo se hrozně mazlit.“

Z ušmudlaného a vyzáblého kočičího mimina, které zřejmě nějakou dobu „bydlelo na uhláku“, jak se příhodně vyjádřil můj manžel, vyrostla, slovy Bohumila Hrabala, jenž kočenky miloval, „krasavice inteligentní“. Matylida, mourovatá kočička s bílou náprsenkou a ponožkami (!), si celou naši rodinu omotala kolem drápků, kocourem Damiánem, který

mě už ráno nekouše, počínaje a naším tatínkem (i přes počáteční skřípění zubů) konče. Nevěřím, že se toho večera objevila před našimi dveřmi náhodou, prostě ji poslal s malým zpožděním Ježíšek (asi jsem byla celý rok opravdu hodná). A pak že se zázraky nedějí... Největší zázrak by ale byl, kdyby žádná „matylda“ nemusela o pohlazení, teplý pelíšek a plnou misku prosit u cizích dveří...

Renáta Fífková

P. S. Abych nezapomněla, naše Matylda má vřelý vztah ke knihovně, tedy k té doma v jídelně. Hledá na ní útočiště v nebezpečných situacích (když se zapne vysavač nebo přijde na návštěvu tchyně se svým psem), ale občas si všimnu, že jsou v některé polici knihy srovnány jinak. Začínám ji podezřívát, že si chodí tajně číst...

Dobrá zpráva

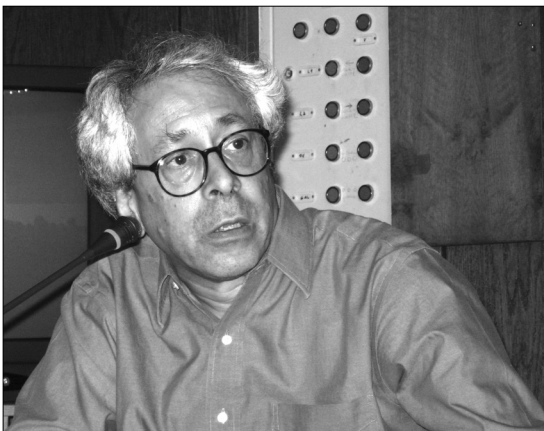
Znalostní společnost – vytoužený cíl nebo zrádná bludička?

Rozhovor s Andrew Lassem

Profesor Andrew Lass, kulturní antropolog, je osobnost, kterou zná každý knihovník, a mnohý i osobně. Z jeho iniciativy se zrodila česká a slovenská informační síť knihoven a díky Mellonově nadaci, kterou v devadesátých letech zastupoval, se investovaly značné finance do vybudování moderních pracovišť ve velkých knihovnách. Ideou bylo propojení klíčových institucí v České a Slovenské republice. Na české straně se spojila Národní knihovna a knihovny České akademie věd v Praze, Moravská zemská knihovna a Masarykova univerzita v Brně, olomoucká Vědecká knihovna a Palackého univerzita. Na slovenské straně se sdružila Univerzitní knihovna v Bratislavě, Slovenská národní knihovna a systém knihoven v Košicích a Prešově. Obě strany spolu vytvářely jedinečnou knihovní asociaci CASLIN (Czech and Slovak Library Information Network). Většina dnes sdílí stejný knihovnický program Aleph a řídí se anglo-americkými pravidly katalogizace, takže jejich práce vystoupila v profesionalitě až na latku uznávanou v mezinárodním knihovnickém prostředí. To vše se už z velké části uskutečnilo, ale profesor Lass z Mount Holyoke College v Massachusetts je stále vítaným hostem v naší republice, zejména na knihovnických akcích, protože má řadu vynikajících kontaktů s knihovníky a experty z celého světa, zve je do České republiky, aby například na konferenci CASLIN předná-

šeli o novinkách, nových přístupech v metodice, případně o vlastních přístupech ke knihovnické práci. CASLIN stále působí jako předvoj vývoje českého knihovnictví a každoročních konferencí se účastní Slováci stejně, jako tomu bylo v časech Československé republiky. Osobnosti se zčásti vracejí, zčásti mění a střídají, generace mladých knihovníků už začíná převažovat nad těmi, kdo CASLIN zakládali, ale jeden účastník zůstává stále stejný a když výjimečně nepřijede, chybí bez výjimky všem. Tou hlavou CASLINu je profesor Lass. Využila jsem jeho přítomnosti v Česku a požádala o rozhovor.

Dnes po 15 letech od vstupu Mellonovy nadace do českého knihovnictví a působení konferencí CASLIN je informační síť ve střední Evropě víceméně vytvořena, i když nebylo vytvořeno konsorcium CASLINu v Česku, jak jste si původně přál. Jak hodnotíte to, čeho bylo dosaženo v České republice?

Když si uděláme malé srovnávací dějiny CASLINu a s ním spojených aktivit, zjistíme tři významné výsledky. Na jedné straně jsou to výsledky trochu smíšené: Za prvé, automatizace knihoven a rozvoj technologií, a jejich pohár už je podle všeho plný; za druhé – a tento pohár ještě zeje prázdnotou – management, který grantoví donátoři požadovali a který byl podepsán, a tím je fungující knihovní konsorcium CASLIN. Na druhé straně je ono za třetí – seminář CASLIN se vyvinul v něco zcela nového. Původně doplňující aktivita, v prvních třech letech původního projektu se postupně vytvářel, a teď mu je 15 let! Jeho záměr byl

sociální (vybudování komunikační sítě), politický (standards a dohody) a vzdělávací (konfrontoval knihovníky se světovými experty). Všechny tyto oblasti zaznamenávají stoprocentní skóre. Když srovnáme hlavní tři směry (automatizace knihoven, dohody na úrovni konsorcia, semináře), dojdeme k podobnému závěru, že totiž něco se zdařilo a něco je jinak: Určitě se podařila spolupráce a technologická inovace, jenom je všechno trochu jiné, než jsme si představovali. Když člověk zatluče klín a nepodaří se mu rozetnout to, co si usmyslel, pak by se měl pořádně rozhlédnout, je totiž dost možné, že mu vyrostl za zády svět úplně nový a lepší, jaký si ani nepředstavoval. A tak se vracím z letošního semináře CASLIN a slzím štěstím, že se něco tak úžasného mohlo podařit.

Ríkáme, že žijeme ve století informací, mluví se o znalostní společnosti, kterou chceme vybudovat. Někteří považují oba pojmy za synonyma. Jde skutečně o totéž? Je nějaký zásadní rozdíl mezi informacemi a znalostmi?

V hovorovém jazyce se tyto dva pojmy často zaměňují. Podle mého názoru se hodí k podchyčení dvou v zásadě odlišných fenoménů. Informace je vždycky jaksi nehmotná, „nepřítomná“, v nejlepším případě je to potenciál. A je bez diskuse, že se pohybujeme ve světě čím dál víc orientovaném na produkci, rozšiřování a hromadění informací, dříve v analogické a dnes v digitální podobě. Znalost, to je něco jiného – z informace uděláme znalost teprve tím, že ji převedeme do přítomnosti, v podstatě „uskutečníme“. Například tím, že knihu otevřeme a čteme, pracujeme na počítači atd. Abychom z možného udělali skutečné,

musíme si osvojit „technologii vědění“, pravidla interpretace. Zjednodušeně řečeno: musíme umět vědět. Když to neovládám dobře, pak je úplně jedno, kolik informací nashromáždím, neumím se totiž ptát, neumím se v informacích orientovat, a nemohu tudíž formulovat odpověď. K čemu jsou mi housle, když na ně neumím hrát? Mohu si je pověsit na zeď jako okrasu. Vědci produkují nové vědomosti a profesionálové je používají. Kvalitní univerzity školí nové vědce a profesionály, jak používat informací k poznání. Stroje jsou hloupé, spolu-pracují na úrovni čistých informací, zatím co člověk ví, protože umí vědět. Školní systém, který nerozlišuje mezi těmito dvěma pojmy, bazíruje na faktografickém hromadění a podle toho to pak vypadá.

Dá se tedy říct, že znalost je výsledek vzdělání?

Spíš bych řekl, že schopnost něco znát souvisí hodně, ale ne výhradně s formálním vzděláním.

Víme dnes dobře, že tyto schopnosti získává člověk především z prostředí domova i ulice. Historicky vzato, moderní společnost potřebovala masovou gramotnost. Ta umožnila také rozšíření knihtisku, který byl jedním z podstatných podnětů raného kapitalismu (sériová výroba, rozšíření vědecké praxe). Vznikal moderní typ společenství, ideje národa a sdíleného povědomí světa, který existuje mimo moji místní každodennost, někde jinde, kde zrovna nejsem, ale mám k němu tiskem zprostředkovaný přístup. Všeobecná vzdělanost ale není sama o sobě zárukou morální síly a občanské zodpovědnosti. Nacionalismus, nacismus, komunismus a jiné dogmatické ideologie, které navedly velké procento společnosti k houfovému chování, k rasismu i genocidě, se přeci také opíraly o systémy vzdělávání, ať již školní či mediální, které měly pod kontrolou. Bohužel, nikde není psáno ani dáno, že podmínkou materiálního bohatství je vzdělanost a nikdo nezaručí, že znalosti nebudou zneužívány.

Jednotné znalosti mají tedy jednotící vliv na lidské společenství, kterému jsou prezentovány. Vzpomínám na doby, kdy v televizi byl jeden nebo dva programy a druhý den po seriálu většina národa probírala v práci stejný příběh a vyměňovala si názory na osudy postav. Trochu mi to teď připomíná společné večery u táboráku, případně dávné besedy při draní peří, společné čtení z Bible, předčítání knih v kláštorech... Zkrátka má to něco do sebe, lidé se cítí trochu jako velká rodina, což je svým způsobem i pravda. Dnes si každý „brouzdá“ po svých programech v televizi i internetu, málokdy se sejdou dva lidé se stejnými zážitky. Nepovede to k rozpadu rodin, národů, velkých společenství?

Souhlasím do té míry, že se děje změna v povědomí lidské společnosti. Zda se jedná o společenství tradičně komunitní („vesnické“), homogenně národní (které vzpomínáte) či heterogenní až globální (ve kterém se dnes pohybujeme vesměs všichni), to je přímo závislé na způsobech sdílení vědomostí. Tím myslím jak technologie (od ústního podání až po „brouzdání“ po internetu), tak zprostředkující organizace, od návsi a kostela až po televizní stanice či telekomunikační společnosti, nakladatelství, univerzitní a vědecké společnosti a hlavně producenty zábavné kultury. Je nepochybné, že se mění jak typ společenství, v kterém se pohybujeme, tak i naše povědomí identity (vedle národní vzniká identita globální). Je rovněž nepochybné, že lidé, kteří se znají „osobně“ (ve smyslu tradičního sousedství), sdílejí mnohem menší procento společných vědomostí, zatímco každý z těchto jedinců je napojen do jednoho či více elektronicky zprostředkovaných společenství lidí, kteří sdílejí jednotný typ zájmu (hudbu, sport atd.). Stranil bych se ale přílišné nostalgie po předchozím, více homogenním prostředí. Důvodů je několik: to, co prožívá vaše generace zde jako změnu, ba rozpad, se odehrálo u nás či v západní Evropě před 40–50 lety, jinak řečeno popisujete stav, který souvisel víc s nivelizující taktikou komunisticko-nacionalistického režimu než s čímkoliv jiným. Všichni, kdo četli noviny, četli tutéž zprávu. Měla jste na vybranou. Buď jste tomu věřila přesto, že to byla lež, anebo jste tomu nevěřila a uměla číst „mezi řádky“. V obou případech jste všichni věděli totéž, což vás spojovalo do jednoho světa, ve kterém jste toho věděli pramálo. Tím nemíním tvrdit, že dnes neexistuje cenzura, bohužel existuje a mnohem rafinovaněji právě proto, že není ovládaná centrální

vládou, ale kapitálovými zájmy komerčního světa. Oblbovat lze dále... Co se rozpadu společnosti, rodiny, národa, tradice týče, to je téma komplexní, ale nikoliv nové, tytéž obavy bujely jako žhavé téma při formování kulturní politiky vašeho národa na konci 19. století. Že se věci mění, je bez diskuse. Zda k horšímu či lepšímu, to záleží na tom, o čem přesně mluvíme a jaká máme kritéria (zda umíme informace inteligentně interpretovat). U vás jako i jinde je zvýšená rozvodovost. Je to ale proto, že se rozpadá rodina, anebo je to proto, že liberálnější legislativa umožňuje, aby lidé, kteří se nenávidí a vylévají si svoje vzteky na dětech, se mohli rozloučit? Neidealizujme „rodinu,“ nebyla v minulosti pro mnohé o nic míň vynucenou brutalitou, než je dnes. Možná vznikají alternativní možnosti spoluzítí a ani těm není zaručeno, že se nerozpadnou. Jinak řečeno: Změny ve způsobech komunikace měly a mají dopad na změny v typech společenských seskupení. Co a jak je dobře či špatně, to jsou otázky podstatnější a pro každého relevantní, ale s logikou vzniku a zániku moc nesouvisejí. „Co s tím“ je tak trochu jako v Nerudově fejetonu „Kam

s ním.“ Odpovědi jsou otázkou rozumných diskusí mezi přemýšlejícími občany. Masaryk zdůrazňoval výchovu k občanství. Tato výzva platí stále a všude a s postmoderním světem globální internetové komunikace souvisí do té míry, že ten nám tuto možnost výchovy umožňuje a zároveň k ní vyzývá. Ale nezaručuje ji!

Co s moderní společností může udělat bezbřehý přístup k informacím? Je to vůbec reálně možné? A má-li být člověk vědomostí znalý, jak má vědět, kterým zdrojům informací může důvěřovat?

Bezbřehost a s ní související znalostní „roztěkanost“ je jistě problém, ne-li nový, pak jistě zvýšený. Příkladem je velké procento mladých lidí, kteří tráví hodně času zapojeni do různých nesourodých mikroprostředí, zatímco generace jejich rodičů sedí na kanapi a čumí na televizi se stovkami programů, z nichž je absolutní minimum věnováno kvalitnímu „umění vědět“. Výsledek, který trápí všechny demokracie, jsou nevdělaní občané, kteří buď volí „neinteligentně“, nebo nevolí vůbec. Nemohu však než opakovat: pokud nebudeme vzdělávat lidi v „umění vědět“, k samostatnému a inteligentnímu uvažování a hodnocení, pak se těmto problémům nevyhneme, stejně jako se tomu nevyhnuli v minulosti, a tím nemyslím jen na období komunismu, oblíbeného obětního beránka vašich nářků, ale také na ubohý stav povědomí národů, který předcházel první i druhé světové válce, o volbě našeho prezidenta Bushe, který zničil, co mohl, ani nemluvě.

Když se vědomosti stávají běžnou sociální praxí a pravda je vždycky trochu zprostředkováná, naše ochota přijmout reprodukováné jakožto

spolehlivé se řídí určitými pravidly: imprimatur, autorská licence, copyright, profesní sdružení, pod jejichž záštitou se vědomosti zveřejňují, to vše je produkt společenské smlouvy a společenského souhlasu. Věrohodnost tištěného slova nepřišla automaticky s vynálezem a rozvojem tisku. Trvalo skoro 200 let, než se z tiskařského průmyslu staly věrohodné společnosti, které mají určitý standard, pravidla a dohodnuté znaky, kterými potvrzují pravost a kvalitu tištěných výrobků. Nešlo jen o věrohodnost, a tudíž kvalitu vědomostí, vědomosti jsou vždy také otázkou moci a zisku. Vedle touhy po poznání a potřeby informace sdílet vždy existovala potřeba kontroly a manipulace (cenzura, demagogie, falza, manipulativní reklamy). Co se dělo s tištěnou kulturou, to se děje dnes ve světě digitálních informací a informačních sítí. Problémy s věrohodností elektronických zdrojů se řeší celkem rychle. A jako v minulosti, tak o to více dnes hrají klíčovou roli v tomto procesu právě knihovny! Národní, vědecké, místní či univerzitní jsou největším garantem kvality zdrojů, je to právě jejich prostředí, kde se promyšlí a implementují komplexní mechanismy, které zabezpečují otevřený a bezpečný přístup ke kvalitním zdrojům v jakémkoliv prostředí, ať už v klasicky tištěném či internetovém. A totéž platí o kvalitě školství, především univerzitního, kde se dotváří a obnovuje nová generace „znalostních expertů“, od kterých chceme očekávat, že vědí, co dělají, nejenom protože jsou odborníci a „věci znalí“ ale protože ovládají „umění vědět“ jako morálně zodpovědní občané vašeho státu a naší zeměkoule.

Pane profesore, děkuji Vám za rozhovor.

Helena Veličková

Projekt Digitální knihovna pro šedou literaturu – funkční model a pilotní realizace

Petra Pejšová

Idea Národního úložiště šedé literatury (dále NUŠL) vznikla ve Státní technické knihovně (dále STK) již v roce 2005. Impulsem bylo ukončení evropského kooperačního systému SIGLE (System for Information on Grey Literature in Europe), ve kterém byla STK aktivním přispěvatelem a národním integrátorem. V letošním roce podpořilo projekt pod názvem *Digitální knihovna pro šedou literaturu – funkční model a pilotní realizace* Ministerstvo kultury České republiky v rámci programových projektů výzkumu a vývoje. Konkrétně se jedná o druhý program zaměřený na zpřístupnění a ochranu kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů.

Projekt *Digitální knihovna pro šedou literaturu – funkční model a pilotní realizace* (dále jen projekt) je plánován na čtyři roky 2008–2011. Řešiteli projektu jsou STK a Vysoká škola ekonomická v Praze.

Harmonogram projektu je rozdělen do tří etap. První etapa, která právě probíhá, se zabývá přípravou zadávací dokumentace pro modelovou aplikaci. Tato příprava obsahuje specifikaci metadat, výběr vhodných persistentních identifikátorů, analýzu typologie dokumentů, specifikaci software pro modelovou aplikaci, přípravu licenčních smluv pro spolupráci. V rámci druhé etapy proběhne realizace modelové aplikace a její ověření. Třetí etapa se zaměří na testovací provoz a přípravu a prezentaci výsledků.

Výstupy projektu budou funkční pilotní aplikace, odborná publikace a webové stránky projektu. V těchto výstupech budou obsaženy naše zkušenosti, doporučení, standardy a metodiky. Budou to zejména doporučený metadatový formát, výměnné formáty a šablony, vzory licenčních modelů a řešená právní problematika, metodika ochrany, archivace a zpřístupňování digitálních dat, webové rozhraní pro spolupráci s producenty.

Při zpracování zadání projektu jsme zjistili potřebu získat informace a data potřebná pro realizaci projektu. Proto jsme provedli dotazníkové šetření, které probíhalo od prosince 2007 do května 2008. Z producentů šedé literatury jsme se v tomto dotazníkovém šetření zaměřili na výzkumné ústavy Akademie věd a veřejné vysoké školy. Celkem jsme oslovili 77 institucí. Hlavním účelem dotazníkového šetření bylo zjistit poptávku po systému sjednocujícím šedou literaturu a zajištění kontaktů na jednotlivých pracovištích, produkujících šedou literaturu. Dále jsme zjišťovali způsob evidence, shromažďování a zpřístupnění šedé literatury v oslovených institucích. Náš dotazník zodpovědělo 47 z oslovených institucí, což je 61 procent. 37 institucí (tj. 79 procent) odpovědělo, že považuje za výhodný přístup k šedé literatuře v ČR z jednoho místa. 39 institucí se vyjádřilo, že je ochotno spolupracovat s NUŠL, ale záleží na licenčních podmínkách, které budou pro tuto spolupráci ujednány. Státní technická knihovna

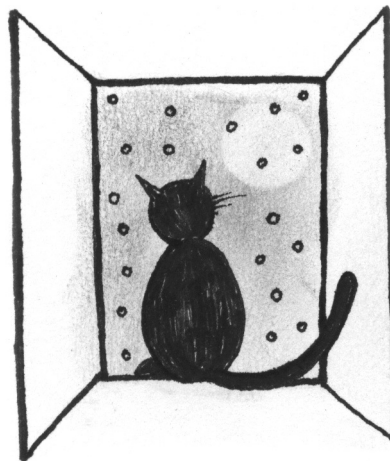
tyto instituce osloví v souladu s harmonogramem projektu v druhé polovině roku 2009. Podrobné výsledky dotazníkového šetření naleznete na webových stránkách projektu.

V rámci řešení projektu jsme vytvořili webové stránky, které naleznete na adrese <http://nusl.stk.cz/>. Webové stránky jsou vytvořeny v aplikaci MediaWiki, která podporuje interaktivní rozhraní. Na webových stránkách naleznete informace k projektu, které neustále doplňujeme a otevíráme diskuze k jednotlivým článkům. Dále zde naleznete informace k šedé literatuře z ČR i ze světa a informační zdroje šedé literatury. Tyto zdroje jsou součástí oborové brány TECH, která umožňuje jejich prohledávání.

V letošním roce jsme 8. října poprvé pořádali Seminář ke zpřístupňování šedé literatury 2008. Tento seminář navázal na seminář Systémy pro zpřístupňování eVŠKP 2008, který se konal 7. října 2008. Na semináři jsem prezentovala projekt a jeho vymezení vůči dalším projektům v ČR, které řeší digitální archivaci dat. Kolegyně Martina Pfeiferová ve svém příspěvku seznámila účastníky se stavem systémů pro šedou literaturu ve světě, přičemž vycházela ze sborníku konference 9. International Conference on Grey Literature. Zajímavý příspěvek týkající se formátu PDF a ISO standardů pro dlouhodobé archivování přednesl zástupce firmy Adobe Systems s. r. o. Vladimír Stráalka. O standardizaci otevřených archivů se zaměřením na popis a výměnu agregovaných webových zdrojů prostřednictvím OAI-ORE pohovořil Petr Novák z Ústavu informačních studií a knihovnictví UK. Zástupce z Národní knihovny ČR Lukáš Gruber přestavil řešení autorských práv prostřednictvím licencí Creative Commons

a jeho kolega Ladislav Cubr informoval o stavu implementace perzistentních identifikátorů v NK ČR. Všechny prezentace a plné texty přednášek naleznete v on-line sborníku semináře na webových stránkách projektu.

O projektu budeme informovat v příspěvku Grey Literature in Czech Republic na 10. International Conference on Grey Literature, která se bude konat 8.–9. prosince v Amsterdamu. Veškeré informace naleznete na webových stránkách projektu <http://nusl.stk.cz/>, kde s námi můžete diskutovat nebo nám můžete napsat na e-mail nusl@stk.cz.

... tak trochu jiná knihovna

Barbora Nejezchlebová

Krásné historické centrum, které se pyšní jedním z největších domů v zemi, příjemně teplé klima, nedaleko hory s ledovcovými jezery, na pomezí tří zemí: Německa, Francie a Švýcarska, se nachází Freiburg, město, do něhož míří lidé na dovolenou, ale mnozí i za studiem na univerzitu, vysokou školu či na kurzy německého jazyka, které pořádá freiburská pobočka Goethe-Institutu. Žije a studuje se tady opravdu velmi příjemně, což jsem mohla okusit během svého měsíčního pobytu, který mi byl umožněn Goethe-Institutem Prag a Vědeckou knihovnou v Olomouci.

Freiburg i se svými cca 200 tisíci obyvateli působí jako spíše malé město s lehce ospalou náladou a pomalým životním tempem, ale nenechte se zmást – i v létě se zde pilně studuje a kulturní vyžití je rovněž velmi pestré. Sídli zde totiž Vysoká hudební škola a divadlo, a tak není nouze ani o koncerty, ani o zajímavá divadelní představení.

Ročně se запиše na zdejší Goethe-Institutu přes 2 tisíce studentů, pocházejících ze všech kontinentů (tedy samozřejmě vyjma Antarktidy). Že vznikají často opravdu pestré směsice různých národností mohu uvést na příkladu „mé“ skupiny. Spolužáci pocházeli z Brazílie, Ruska, Polska, Itálie, Kamerunu, Maďarska a Pobřeží Slonoviny.

Na okraji historického centra a nedaleko nádraží se nachází dvoupodlažní budova institutu z červených pálených cihel, lehce ztracená v zeleni keřů a stromů. Kromě učeben, administrativních místností a sborovny zde nalezneme až zcela naho-

ře, v podkroví, knihovnu. Knihovně se tady ovšem říká „Mediothek“, tedy mediotéka, čímž má být, jak mi pověděla její vedoucí, paní Vassigh, ihned zřejmé, že zde nejsou k dispozici jen knihy, ale i jiná média jako audiokazety, CD, CD-ROMy, DVD a VHS. Rozdíl od naší Německé knihovny Goethe-Institutu v Olomouci nespočívá jen v názvu, rozdílů je více. Vše je zde podrobeno skutečnosti, že mediotéka slouží pouze účastníkům kurzů, popřípadě těm, kteří se v institutu zapíší k některé z mezinárodně uznávaných zkoušek, kterou zde pak skládají. Mediotéka je totiž také zároveň jakýmsi samovzdělávacím centrem, kde se příjemně tráví čas četbou, studiem, poslechem, sledováním filmů či povídkami s přáteli na verandě s výhledem na město.

Knížní fond tvoří z většiny učebnice, cvičebnice, gramatiky a slovníky. Dále pak je zde k dispozici velké množství audiokazet a CD, která obsahují poslechové texty k učebnicím či ke zkouškám. Velký je i výběr videokazet a DVD, které tematicky zahrnují oblasti jako dějiny, společnost, vlastivěda, města a kraje, ale i filmy spíše odpočinkové a zábavné. Pro poslech jsou zde speciálně vyhrazená místa – 4 místa u počítačů a malá místnost s poslechovými boxy, pro sledování filmů pak 4 místa s televizory a sluchátky. K dispozici jsou také 4 místa u počítačů s možností používat internet. Za tuto službu je nutné zaplatit na měsíc 10 euro, přičemž zde neexistuje časový limit pro užívání internetu či počítače, ale je potřeba si pracovní místo předem rezervovat. K identifikaci se používají jednoduché

kartičky formátu vizitky se jménem, typem kurzu a identifikačním číslem.

Výpůjční doba na všechna média je 1 týden, u učebnic a jiných učebních materiálů se při zvětšeném zájmu i zkracuje, naopak u beletrie je možná výpůjčka na 14 dnů. Navíc jsou půjčována i CD, DVD a kartografická díla. Prodloužení je možné většinou opět jen na jeden týden. Elektronický katalog Allegro je určen pouze pro práci mediotekářky. Tento přístup je odůvodňován velikostí fondu, pro nějž není potřeba, aby sami návštěvníci mediotečky vyhledávali skrze katalog.

Pokud se vrátím ještě k publikacím (vyjma učebnic) – jsou rozděleny na 2 hlavní části – beletrii a odbornou literaturu, jež je tříděna podle MDT. Vizuálně zajímavé tituly, zejména z oblasti umění a geografie, jsou vystaveny v polici titulní stranou. Při bližším náhledu do odborných publi-

Pohled na budovu Goethe-Institutu Freiburg

kací lze konstatovat, že jsou staršího data vydání (konec 80. let a počátek 90. let 20. století), a je pak otázkou, jak kvalitní informace zprostředkovávají.

Zastoupeny jsou i časopisy (17 titulů) a noviny (3 tituly). Jedná se o časopisy jak odborné (např. Markt, Natur Kosmos, Kafka), tak společenské (např. Brigitte). Inspirací je odborný časopis Deutsch Perfekt, jenž je velmi dobře didakticky zpracovaný a má velkou šanci získat si zájem studentů i vyučujících německého jazyka.

Najdeme zde také mnoho plakátů k aktuálním kulturním akcím ve Freiburgu, pohlednice města a okolí, stejně jako plán města Freiburgu a mapu Německa.

Co se týká interiéru mediotečky, zaujme i přes nevelký prostor jeho členitost na menší, jakoby soukromá pracovní místa, čehož bylo dosaženo uspořádáním jednotlivých regálů, stolů a křesel. Vše je laděno do odstínů modré a žluté, což spolu s velkými okny, jimiž se sem dostává velké množství světla, utváří příjemnou atmosféru pro studium i odpočinek. Dokazuje to i fakt, že je zde od počátku otevíracích hodin (desátá ranní) až po zavření (osmá večerní) stále plno studentů.

Zdejší vedoucí, paní Vassigh, zde tráví téměř celý den (což obdivuji), jen několik hodin týdně se dělí o práci s jedním z vyučujících. Katalogizuje, půjčuje a vrací knihy, ráda poradí s vhodným výběrem beletrie či učebnice, ale poradí i kam zajít do města na dobrý film, kde ochutnat něco typického ze zdejších specialit nebo kam si zajet v okolí na výlet. Na dotaz, co je pro ni na práci ve zdejší mediotece nejzajímavější a co nejtěžší, odpověděla s úsměvem – je to jedno a totéž: setkávání se s lidmi z nejrůznějších zemí světa.

Americký versus Evropský sen

Dagmar Dušková

*America ... a design for the whole human race,
the last and greatest of all human dreams
– or nothing.*

Francis Scott K. Fitzgerald

Jaké jsou rozdíly mezi Americkým a Evropským snem? Proč právě sen Evropský nenápadně zastihuje Americký sen, pro nějž Evropané opouštěli v 19. a 20. století svoji vlast a stali se přistěhovalci Severní Ameriky? Tento příspěvek se bude zabývat nečekaným paradoxem: zatímco Americký sen stagnuje a stává se starým, nová generace Evropanů vytváří radikálně nový sen. Sen, který se začíná těšit pozornosti celého světa, protože vyhovuje lépe nástrahám globalizujícího se světa dvacátého prvního století.

První věc, kterou musíme v souvislosti s Americkým snem pochopit, je to, že od úplného počátku byl tento sen určen pouze pro Ameriku; hovoříme o tzv. exkluzivitě Amerického snu. Nikdy se nejednalo o sen, o který se měla Amerika dělit nebo který se měl exportovat do zbytku celého světa. Jeho síla spočívala v jeho partikularismu, ne v jeho univerzalizmu. Člověk tedy může jít za naplněním Amerického snu pouze na americké půdě. Jedinečnost tohoto snu na americké půdě je tím, co udělalo tento sen tak přitažlivý a Ameriku tak úspěšnou. Jeho exkluzivita je však nyní tím, co činí tento sen čím dál tím víc nevhodným ve světě, který se pomalu, ale jistě začíná propracovávat ke globálnímu vědomí.

Mnoho Američanů se dnes stále pokládá za „vyvolený národ“ a Ameriku za půdu příležitostí. Věří, že Amerika je předurčena k velikosti a americká cesta je cestou Boží. Jejich veškerý úspěch se jeví jako důkaz toho, že byli skutečně vyvolení. Věří, že Bůh je odměnil za jejich víru nejmocnějším národem na Zemi. Většina Evropanů pokládá tento aspekt Amerického snu za podivný, ne-li přímo nahánějící strach. Představa, že Bůh nás učinil vyvolenými a náš národ zemí zaslíbenou často vyvolává v Evropanech nedůvěřivý úsměv, zejména mezi nenáboženskou evropskou populací, která již dlouho v Boha nevěří. Ale co Evropanům uniká, je fakt, že je to právě tento element Amerického snu, který je hnací silou amerického sebevědomí (pro mnoho Evropanů arogance), že Američané mohou „lámat skály,“ dokud je Bůh na jejich straně.

Každý školní den začínají americké děti slibem věrnosti k „jednomu národu v Bohu.“ Na amerických bankovkách je nadepsáno: *In God we trust, Věříme v Boha.* Zatímco se Amerika snaží oddělit církve od státu, soukromý život většiny Američanů se řídí vírou v Boha. Američané jsou nejnáboženštějšími lidmi ze všech průmyslově vyspělých národů na světě. Náboženská víra Američanů často zasahuje i do politické scény. Téměř polovina všech Američanů (48 %) věří, že Spojené státy mají zvláštní ochranu od Boha. Někteří významní evangeličtí protestantští vůdcové dokonce zastávají názor, že důvodem k útoku na World Trade Center (Světové obchodní centrum) a Pentagon,

kde zemřelo téměř tři tisíce lidí, je ta skutečnost, že Bůh byl znepokojen americkými avanturistickými způsoby a odmítl dále poskytovat zvláštní ochranu svému „vyvolenému národu.“

Velká většina americké veřejnosti (58 %) tvrdí, že síla americké společnosti spočívá ve víře jejích lidí. Téměř polovina Američanů pak prohlašuje, že víra v Boha je nezbytným předpokladem pro dobré zásady. Šest z deseti Američanů tvrdí, že jejich víra je obsažena v každém aspektu jejich života.

Mnoho Evropanů v Boha nevěří vůbec. Zatímco pro 82 % Američanů je Bůh velmi důležitý, zhruba polovině všech Dánů, Norů a Švédů je Bůh lhostejný. Ve věcech víry je americký pohled bližší pohledu lidí z rozvojových zemí, zatímco od zbytku průmyslového světa se liší.

Při porovnávání Amerického a nového Evropského snu zjistíme, že v mnoha ohledech je Evropský sen zrcadlovým protějškem Amerického snu. Můžeme tedy říci, že Americký a Evropský sen představují dvě diametrálně odlišné představy svobody a sociální jistoty.

Američané lpí na negativní definici toho, co to znamená být svobodný, a tudíž i sociálně zajištěný. Pro Američany byla svoboda dlouho spojována s autonomií. Pokud je někdo autonomní, není závislý na ostatních nebo není zranitelný okolnostmi, které nemá pod kontrolou. Aby však byl člověk v Americe autonomní (nezávislý), potřebuje vlastnit majetek. Čím více majetku nahromadí, tím nezávislejší ve světě bude. Člověk se stává nezávislý tím, jak se sebejistý a spoléhá se sám na sebe. S bohatstvím přichází exkluzivita a s exkluzivitou sociální jistota.

Na druhé straně nový Evropský sen je založen na zcela odlišných předpokladech toho, co je

podstatou svobody a sociální jistoty. Pro Evropany nespočívá svoboda v autonomii, ale v sounáležitosti. Být svobodný pro Evropany neznamená být sám a závislý sám na sobě, ale naopak svoboda je nalezena ve vytváření velkého množství interdependentních vztahů s ostatními. Pocit sounáležitosti umožňuje komunita, do které jedinec náleží, a dává mu možnost prožít naplněný a smysluplný život. Čím více má člověk přístup ke komunitám, tím více možností a výběru má k tomu, aby žil naplněný život. Interdependentní vztahy vytvářejí inkluzivitu a tato hodnota dává Evropanovi pocit sociálních jistot.

Americký sen klade důraz na ekonomický růst, osobní majetek a nezávislost. Na druhé straně nový Evropský sen se zaměřuje více na dlouhodobě udržitelný rozvoj, kvalitu života a interdependentní vztahy, tedy vzájemnou závislost. Americký sen holduje pracovní etice – kdo tvrdě pracuje, ten je respektován. Na druhé straně Evropský sen se zaměřuje více na volný čas a skutečně kvalitně strávený čas s rodinou a s přáteli. Americký sen je neoddelitelný od náboženského dědictví země a hluboké duchovní víry. Na druhé straně Evropský sen je ve svém jádru světský. Americký sen je asimilační – Američané spojují úspěch se zbavením se někdejších kulturních pout k rodné zemi původu a stávají se svobodnými představiteli tzv. amerického „*melting pot*“ nejrůznějších ras a národností. Evropský sen je naopak založen na uchování kulturní identity člověka a na životě v multikulturním světě. Americký sen je pevně spojen s láskou k zemi a patriotismem. Američan je velmi hrdý na to, že je Američan a je ochoten položit za svoji zemi i život. Evropský sen je více kosmopolitní a méně teritoriální. Američané jsou

ochotnější nasadit v případě potřeby vojenské bezpečnostní jednotky kdekoli ve světě na ochranu toho, co slouží jejich vlastním životně důležitým zájmům. Evropané jsou zdrženlivější ve využívání vojenských bezpečnostních jednotek, místo toho dávají přednost diplomacii, ekonomické podpoře, pomáhají odvrátit konflikt a dávají přednost mírovým operacím k udržení pořádku. Američané mají sklony uvažovat lokálně, zatímco evropské projevy loajality mají širší ráz a přecházejí od lokálního ke globálnímu. Americký sen je hluboce osobní (vztahuje se na jednotlivce) a zbytku lidstva se dotýká jen nepatrně. Evropský sen je expanzivnější a svou povahou systematictější, tudíž i více spjatý s prosperitou celé naší planety.

Evropa má však také své stinné stránky. Přesto, že zde hovoříme o její inkluzivitě, různorodosti a uchování kulturní identity, Evropané se v posledních letech stali nepřátelštějšími k přijíždějícím imigrantům a těm, kteří hledají azyl. Na vzestupu jsou v Evropě i náboženská nesnášenlivost, antisemitismus a diskriminace namířená proti muslimům a jiným náboženským menšinám.

Přestože evropská produktivita práce se pohybuje mezi 92 a 97 % americké úrovně, příjem na osobu v EU je pouze 72 % amerického příjmu na osobu. Jak tedy vysvětlíme tuto odlišnost? Částečně je zapříčiněna nižším poměrem zaměstnanosti v Evropě k celkové populaci. Hlavní příčinou je však nižší počet odpracovaných hodin v EU.

Prakticky ve všech zemích Evropské unie dávají pracovníci přednost volnému času před delší pracovní dobou a vyšší mzdou. V drtivé většině evropských zemích je zákonná týdenní pracovní doba stanovena na 40 hodin týdně, včetně České republiky. V Belgii je pracovní týden 38 hodin

a v Dánsku 37 hodin. Nejkratší pracovní týden má však Francie, kde v roce 1999 ustanovila francouzská vláda pětaticetihodinový pracovní týden. Francouzský experiment byl obzvláště zajímavý, protože vyvrátil americké tvrzení, že tvrdá práce a dlouhá pracovní doba jsou nutné k dosažení vysoké produktivity a kvalitnějšího života pracujících. Produktivita Francie byla v roce 2002 vyšší než produktivita USA i přesto, že francouzští pracovníci si užívali mnohem více volného času. Je tedy zřejmé, že čerství a motivovaní pracovníci mohou za sedm hodin vyrobit stejně jako méně motivovaní a unavenější pracovníci za osm hodin. Francouzi snížili pracovní týden na pětaticetihodinový částečně i proto, aby vytvořili nová pracovní místa. Uvažovalo se, že čím méně hodin týdně lidé pracují, tím spíše lze zaměstnat další a tak snížit nezaměstnanost. To je sice pravda, na druhou stranu však rostou zaměstnavateli mzdové náklady, může tedy ztrácet v boji s konkurencí na světových trzích. Kromě toho, čím více volného času Francouzi mají, tím se zvyšuje spotřeba a tím i útrata ve francouzských kavárnách, kinech, při sportovních soutěžích i v dalších oblastech zábavního průmyslu.

Ve většině zemí Evropské unie je dovolená stanovena zákonem a její průměrná délka v Evropě je šest týdnů. Ve Spojených státech však nejsou zaměstnavatelé ze zákona povinni dovolenou poskytovat. Přesto se dvoutýdenní dovolená v mnoha odvětvích stala pravidlem. Nejen že je Evropa značně napřed v prosazování kratších pracovních týdnů, ale také ve vytváření novátorských přístupů k řízení lidských zdrojů, dovolujícím pracovníkům pružněji přizpůsobovat práci a životní styl. Například Belgie zavedla v lednu 2002 nový Zá-

kon o zápočtu odpracovaných let. Zákon je vytvořen tak, aby vytvářel podmínky pro pružnější rovnováhu mezi prací a soukromým životem. Podle tohoto nového zákona si mohou pracovníci vzít až jeden rok volna během pracovní kariéry nebo přerušit práci, resp. ji snížit na poloviční úvazek, aniž by porušili pracovní smlouvu nebo pozbyli práv na sociální dávky. Aby dostal povolení vysadit ze zaměstnání, musí zaměstnanec informovat svého zaměstnavatele tři měsíce předem, avšak bez udání důvodu. Časový úvěr lze po dohodě se zaměstnavatelem prodloužit až na pět let. Dále mohou pracovníci požádat o tzv. tematickou dovolenou, aby mohli pečovat o nemocného člena rodiny nebo se starat o dítě. Každý pracovník se může rozhodnout pro snížení své pracovní doby o 20 %, což běžně znamená čtyřdenní pracovní týden. Zaměstnanci starší padesáti let mohou snížit svou pracovní dobu o pětinu až o polovinu po neomezenou dobu.

Američtí zaměstnavatelé by byli nedůvěřiví vůči žadatelům o přerušování zaměstnání nebo o poskytnutí časových úvěrů a navíc nechápou, jak belgické podniky dokážou při těchto přízřivých pracovních plánech udržet konkurenceschopnost. A přesto znovu připomeneme, že v roce 2002 vykazovali jak francouzští, tak belgičtí pracovníci vyšší produktivitu práce (měřenou jako objem výroby za hodinu) než jejich američtí kolegové.

Díky tomuto časově neomezenému americkému přístupu k práci říkají rádi Evropané, že „Američané žijí proto, aby pracovali“ zatímco „Evropané pracují, aby žili.“ Evropané se ptají, proč vydělávat víc peněz, když není dost času si jich užít? Jedna studie prokázala, že 37 % Američanů dnes pracuje déle než 50 hodin týdně a 80 %

zaměstnaných mužů pracuje déle než 40 hodin týdně. Zatímco pracovní doba Američanů se prodlužuje, v Evropě je tomu naopak. Není potom žádným překvapením, že 70 % amerických rodičů si stěžuje, že nemá dostatek času věnovat se dětem, zatímco 38 % Američanů prohlašuje, že je stále ve spěchu, a 61 % tvrdí, že jenom velmi zřídka má času nadbytek. S tak malým množstvím času po práci využívá mnoho Američanů každou volnou chvíli k obstarávání nákupů, nošení prádla do čistírny, placení účtů a opravě domu. Nárůst pracovní doby se však musí zákonitě někde projevit. Podle zdravotnických odborníků se podepisují na zdraví Američanů např. choroby vyvolané stresem, obezita, infarkty, mrtvice, rakovina a mnoho dalších.

Rozdíl v tom, jak Evropané a Američané chápou dobrou ekonomiku, se odráží hlavně v délce pracovní doby na obou stranách Atlantického oceánu. Budeme-li měřit životní úroveň výší platu, Američané jsou o 29 % bohatší než jejich evropské protějšky. Pokud však budeme hodnotit kvalitní život z hlediska volného času, průměrný Evropan má o 4 až 10 týdnů volna ročně víc. Otázkou zůstává, zda oněch 29 % bohatství navíc dává Američanům větší radost a štěstí. Jak často manželky připomínají svým americkým manželům – workoholikům: „Nikdo nikdy na smrtelné posteli nelitoval, že nestrávil víc času v kanceláři.“

Američané a Evropané uvažují tak odlišně, že jeden stěží dokáže pochopit myšlení toho druhého. Inspirujeme-li se u britského politického teoretika Johna Graye, s trochou nadsázky můžeme říci, že „Američané jsou z Marsu a Evropané z Venuše.“ Zatímco americké vědomí má hluboké kořeny ve starém světě, sama cesta přistěhovalců přes oceán

do země zaslíbené s cílem nově uspořádat svůj osud a pokusit se o štěstí u nich vedla k mnoha psychologickým rozporům.

Zatímco Američané mají větší tendence riskovat, Evropané jsou spíše k riziku averzní. Evropská komise ve studii podnikatelských hodnot z roku 2003 zjistila, že dva ze tří Američanů by šli do podnikání i přesto, že by věděli, že mohou zkrachovat. Na druhé straně téměř jeden ze dvou Evropanů tvrdí, že by na sebe takové riziko nevzal a raději by se nechal zaměstnat někým jiným. Když přemýšlíme nad tím, co znamená být Američanem, silná tendence riskovat je pravděpodobně první věc, která nás napadne.

Další základní odlišnost Američanů a Evropanů spočívá v tom, jak Američané a Evropané vnímají prostor a čas. Američané dychtí po *exkluzivním* prostoru. Každá osoba se snaží vystačit si sama a být nezávislá. Proto si Američané tolik zakládají na svém soukromí. Evropané naopak hledají *inkluzivní* prostor – být součástí větších komunit, zahrnujících rodinu a příbuzné. Pro Evropany je soukromí méně důležité než sounáležitost s ostatními. Pro Američany je čas směřován do budoucnosti a je chápán jako nástroj k využití nových příležitostí. Evropané orientují čas více do minulosti a přítomnosti a využívají ho k upevnování a zušlechťování vzájemných rodinných a přátelských vztahů.

Krásný příklad, který dokládá tuto skutečnost, je vztah Američanů a Evropanů k mobilním telefonům. Tak například ve Švédsku se dívají na někoho, kdo telefonuje, jako kdyby osoba, se kterou telefonuje, byla fyzicky přítomna ve stejném pokoji. Výsledkem je, že bavit se s někým po telefonu a přítomně obědvat sám v restauraci je zcela příja-

telné chování. Italové věří v neustálou konektivitu a mají rádi, když se jich ostatní kdykoliv dovolají. Nemají žádné zábrany v používání mobilních telefonů na jakémkoliv veřejném místě. Na rozdíl od Evropanů jsou Američané v používání mobilních telefonů opatrnější. Například Newyorčané mají sklony používat telefony spíše k tomu, aby si vyřídili své záležitosti, považují telefonický hovor na veřejnosti za rušivý a vnímají ho jako porušování soukromého prostoru ostatních. Zatímco lidé ze San Franciska používají mobilní telefony při práci, ve volném čase a ke komunikaci s přáteli, někteří se obávají toho, že jsou neustále na příjmu a nemají dostatek času být sami se sebou.

Pád Amerického snu je v mnoha směrech neodlučně spjat se vznikem nového Evropského snu. Právě nedostatky starší americké vize dělají novou evropskou vizi tak atraktivní. Dá se říci, že Evropané vytvořili nejlidštější přístup ke kapitalismu a měli by se ptát, jaké nové nápady by se mohly realizovat ke zlepšení tohoto systému. Udržování přiměřených sociálních výhod a snaha o vysokou kvalitu života pro všechny občany by měla být přínosem Evropské unie k vytvoření první skutečně udržitelné ekonomické velmoci na světě. Největší úkol, před kterým však Evropská unie v blízké budoucnosti stojí, je využití přírodních a lidských zdrojů a budování silné kontinentální ekonomie bez poškozování jejího dlouhodobého závazku k sociální a ekonomické spravedlnosti pro všechny občany.

Není pochyb, že Americký a Evropský sen se v jádru liší v odpovědi na otázku, jak nejlépe zabezpečit, aby každá osoba měla příležitost něčeho dosáhnout a realizovat se ve světě. Od samého počátku kladl Americký sen zodpovědnost na je-

dince, který se musí prosadit v ekonomice volného trhu, pouze s malou sociální podporou a jenom se zárukou bezplatného veřejného vzdělání. Na druhé straně Evropané věří, že společnost nese odpovědnost za méně nadané tím, že jim musí poskytovat sociální podporu, tak aby nikdo nebyl pozadu.

Oba sny mají své silné a své slabé stránky. Evropané jsou často kritizováni Američany za to, že nenesou dostatečnou osobní odpovědnost za svoje vlastní osudy. Na druhé straně Američané jsou často kritizováni Evropany za bezcitnost a za to, že se nestarají lépe o sociálně slabší spoluobčany. Zajímavé je, že Evropané začínají brát v úvahu rady Američanů a zavádějí reformy, založené na rovnováze mezi podněty ze strany jednotlivce a kolektivní odpovědnosti. Na druhé straně neexistují důkazy o tom, že Amerika by začala měnit svůj sen tím, že by do něj začlenila větší smysl pro společnou odpovědnost za kolektivní prospěch celé společnosti. Výsledkem je to, že někteří Američané se stávají bohatšími, zatímco mnoho ostatních Američanů se propadá do chudoby. V obou případech Americký sen trpí. Děti bohatších Američanů vyrůstají v luxusu a cítí se mocnější s právem na štěstí, jsou méně ochotné tvrdě pracovat, něco obětovat a něčeho v životě dosáhnout. Americký sen se pro ně stává nekončící touhou po uspokojení, bez skutečného velkého účelu v životě. Ti méně nadaní Američané, kteří stále ještě věří v Americký sen a kteří se snažili znovu a znovu s velkým úsilím uspět, jen aby opět zjistili, že neuspěli, pociťují Americký sen jako krutou lež. U obou zmíněných skupin ztrácí Americký sen respekt a obdiv.

Evropská unie není a nemůže být nápodobou Spojených států amerických. Evropa nemá cen-

trální vládu, nejsou to Spojené státy evropské, ale uskupení, jež je organizováno na principu konsensuální dohody a diskuse národních vlád, regionů, rozhodování na úrovni nadnárodní, které ale nechybí ani ohledy na nižší celky. Evropská unie se stává důležitým gigantem, ačkoliv je ještě ve svých počátcích. Čtyři sta padesát pět miliónů lidí je občany Evropské unie, kteří reprezentují téměř 7 % celkové světové populace. Počet obyvatel Evropské unie je sice menší než počet obyvatel Číny a Indie (obě populace mají přes 1 miliardu obyvatel), Evropská unie však předčí Spojené státy, které mají 293 miliónů obyvatel a tvoří 4,6 % celkové světové populace, ale i Japonsko, které má 120 miliónů obyvatel, tudíž tvoří 2,1 % lidské populace na Zemi. Evropská unie je nyní největší interní jednotný trh a stejně tak největší obchodník se zbožím i službami na světě. V roce 2000 Evropská unie utřžila 590,8 biliónů eur, neboli 24 % celkového světového obchodu se službami. Porovnejme ji se Spojenými státy, které byly na druhém místě s objemem 550,9 biliónů eur a 22procentním podílem na celkových světových službách. Japonsko bylo na třetím místě s 201,6 biliónů eur a 8procentním objemem celkového obchodu. Navíc však Spojené státy vykazují obchodní ztrátu, jelikož dovážejí více zboží a služeb, než vyvážejí. Na druhé straně Evropská unie vyváží více zboží a služeb, než dováží.

Hrubý domácí produkt Evropské unie dosáhl 10,5 triliónů dolarů v roce 2003, což přesahuje hrubý domácí produkt Spojených států, který činí 10,4 triliónů dolarů. Faktem je, že hrubý domácí produkt Evropské unie se podílí téměř na 30 procentech světového hrubého domácího produktu, čímž se EU stává zastrašujícím soupeřem Ameriky

v globální ekonomice. Hrubý domácí produkt EU je téměř 6,5 krát vyšší než v Číně.

Hranice Evropské unie se stále ještě formují. Evropská unie, která má dnes 27 evropských členů, s potenciálem přibrat další země, poroste a bude zabírat velké území mezi Finskem až po Středozemní moře, od Irska až po Černé moře. Hodně bude záležet na schopnosti vytvořit efektivní vnitřní obchodní trh a komerční sféru. Evropská unie je v počátcích s vytvořením dopravního systému vedoucího přes všechny kontinenty, využívajícího integrovanou elektřinu a energetickou síť, společnou komunikační síť, jednotný finančně-služební trh a společné podnikatelské zásady. Evropská unie založila tzv. Trans-European Network, pokrývající dopravu, energii a telekomunikační sektory s cílem propojení celé Evropy v rámci jedné sítě. Cena za takovéto propojení Evropy má překročit částku 500 miliard dolarů a bude financována jednak vládami, jednak soukromým sektorem.

Také vzdělávací programy jsou na programu Evropské unie. Založila tři vysoce profilované vzdělávací programy: Socrates, Leonardo da Vinci a Youth program. Socrates zakládá společné vzdělávací programy, vyzývá studenty a učitele k mobilitě mezi jednotlivými členskými zeměmi Evropské unie a snaží se o harmonizaci curricula. Jedním ze Socratových projektů je projekt Erasmus, který poskytuje finanční prostředky více než jednomu miliónu evropských studentů ke studiu v jiné členské zemi. Dalším Sokratovým projektem je projekt Comenius, který sloučil více než 10 tisíc škol za účelem spolupráce při vzdělávacích snahách v rámci Evropské unie. Projekt Leonardo da Vinci pomohl více než dvěma stům tisícům mladých lidí zajistit pracovní zkušenost v jiné členské

zemi. Youth program poskytuje mladým lidem mezi 15 a 25 lety příležitost vykonávat dobrovolnické práce buď lokálně, nebo v jiné členské zemi Evropské unie.

Pravděpodobně nejtěžším úkolem na cestě k evropské integraci je asistence při velkých rozdílech v příjmech a pracovních dovednostech mezi pracovníky západních a severních evropských zemí a pracovníky centrálních, jižních a východních ekonomik. Vstup nových členů do Evropské unie z východních a jižních evropských zemí vyvolal v západních zemích obavu z přílivu levné pracovní síly do již vyspělejších evropských ekonomik. Také panují obavy, že společnosti, které podnikají v západní Evropě, budou přesouvat svoji výrobu stále častěji do východní Evropy, kde je pracovní síla mnohem levnější. K tomuto jevu v určité míře již dochází. Západní Evropané se také obávají, že chudí imigranti přicházející z východu budou zatěžovat již zatížené daňové systémy. Tato obava je tak veliká, že mnoho z původních 15 členů Evropské unie vydalo různá omezení pro vstup pracovníků z východní Evropy do těchto zemí na několik let. Naopak východní Evropané se obávají, že výrobky přicházející ze západní Evropy vytlačí domácí výrobce a zvednou ceny pro zákazníky.

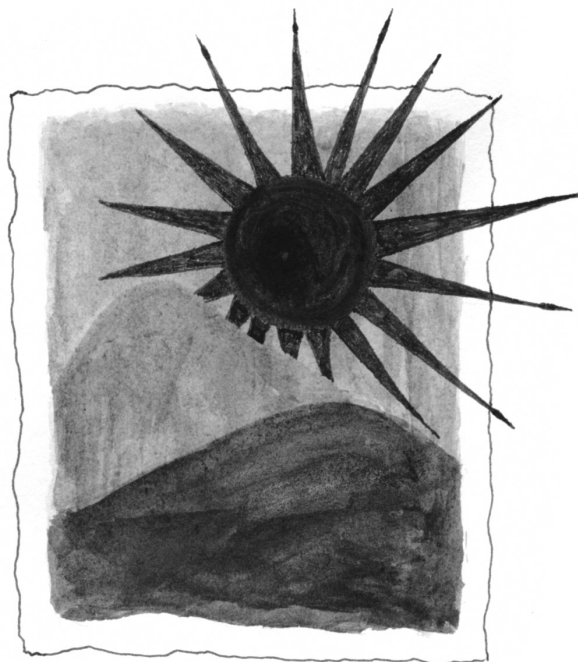
Neméně důležitý je fakt, že anglický jazyk se pomalu, ale jistě stává jazykem Evropy. Používá se již na mnoha univerzitách, speciálně v podnikatelském a vědeckém prostředí. Evropané si brzy budou moci vyměnit pracovníky, zboží a služby s jednoduchostí, přibližující se vnitřnímu americkému trhu. Nestane se to přes noc, ale proces evropské integrace ve společný vnitřní trh je již na své dobré cestě a zhruba v nastávajících pětadvaceti letech se vyrovná americké integraci.

Americká materiální základna moderního pokroku se stává stále více věcí minulosti. Neomezená individuální akumulace blahobytu, pouze vlastní úspěch, konzumerismus, ignorace, násilí a vzrůstající chudoba ve Spojených státech amerických již nemůže naplňovat vize 21. století. Americký sen je mrtvý. Pozornost na sebe upoutává nový Evropský sen, který je silný, protože vytváří nové dějiny s ohledem na kvalitu života, jeho udržitelnost, harmonii a mír. Budoucnost je v evropské vizi, která dává přednost kvalitě života, hledání „jednoty v rozmanitosti,“ udržitelnému vývoji, zábavě před tvrdou dřinou, právům přírody před vlastnickými právy a celosvětové kooperaci před jednostranným uplatňováním moci. Evropa je na dobré cestě k budování silné kontinentální ekonomie bez poškozování jejího dlouhodobého závazku k sociální a ekonomické spravedlnosti pro všechny její členy. Věřím, že i současná mladá generace evropského kontinentu je dobře připravena nést kolektivní odpovědnost, posilovat globální vědomí a usilovat o povznesení lidského ducha.

Z použité literatury:

Rifkin Jeremy: *The European Dream*. Jeremy P. Tarcher/Penguin, New York, 2004.
The Worldbank, *Doing Business 2005*.
Watzlawick, Paul: *Jak se neztratit? Amerika*. Trango Publisher, Vsetín, 1996.

Autorka Ing. Dagmar Dušková, B.A. působí na Vysoké škole ekonomické v Praze (Podnikohospodářská fakulta, katedra marketingu).

Jiří Wolker ve filmu

Marie Dokoupilová

Sbírka Literární památky v Muzeu Prostějovska v Prostějově obsahuje soubor několika pozůstalostí a další písemnosti, dokumenty a knihy. Od roku 1939 opatruje muzeum část pozůstalosti Jiřího Wolkera, svěřené do sbírek jeho rodiči. Po smrti Zdeny Wolkerové roku 1954 převzalo muzeum také její pozůstalost. Většina dokladů týkajících se básníka Jiřího Wolkera prošla mnohokrát rukama nesčetných badatelů, kteří mnohá fakta a zajímavosti publikovali. Stranou zájmu zatím zůstala pozůstalost Zdeny Wolkerové. Zvláště v její korespondenci se nachází spousta dobově pozoruhodných dokumentů. Více než třicet let, o které jí bylo dáno přežít svého slavného syna, věnovala totiž paní Zdena neúnávnému oslavování jeho díla a památky. Udržovala rozsáhlou korespondenci s mnoha významnými umělci, novináři, bibliofily, překladateli, která se zachovala v prostějovské muzejní sbírce ve formě více než dvou tisíc kusů dopisů a pohlednic.

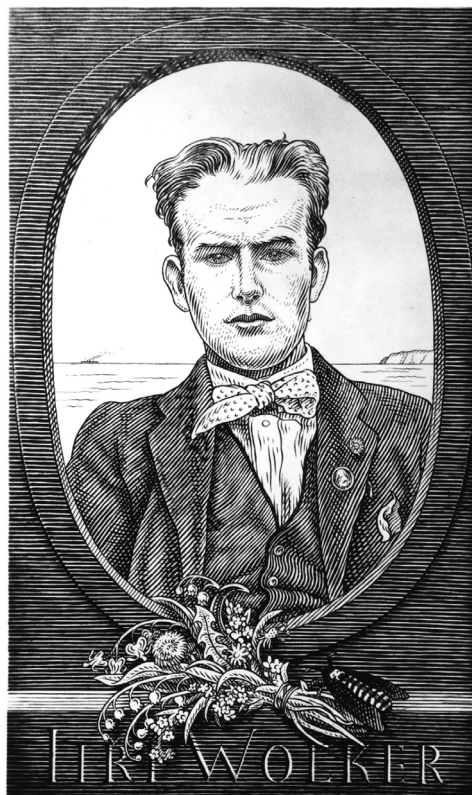
Jednou z forem umění, která se ve 20. a 30. letech 20. století začala masově rozvíjet, byl film. Už Jiří Wolker přemýšlel o možnosti zfilmovat některou ze svých prací. Plánovali to s Rudolfem Myzetem (vl. jm. Rudolf Procházka, 1888 Horoměřice – 1964 Los Angeles), který v březnu 1923 odjel do Ameriky na tříletou stáž, z níž se vrátil až roku 1947. Po Jiřího smrti si Rudolf Myzet dopisoval se Zdenou Wolkerovou až do září roku 1932, ale přestože i ona měla zájem o zvěčnění některé z povídek svého syna ve filmu, nezdařilo se to. Myzet se zajímal o pohádky *O Jonym z cir-*

kusu nebo *O kominíkovi (O kominíku a knoflíku)*, případně o *Milionáře, který ukradl slunce*.

V jednom z dopisů Zdeně Wolkerové z června 1925 popisoval Myzet tehdejší (a možná stále platné) filmové praktiky v Hollywoodu: „Některou povídku Jiřího mám v úmyslu rozhodně zde nabídnouti. Nejlépe se asi hodí: „Hrbatý Jony“, „Knoflík“ nebo „Milionář, který ukradl slunce“. Ale ... velmi by jste se mýlila, kdyby jste myslela, že zdejší producenti se ohlíží po nějaké ideové linii neb podobně. Zde zfilmuje-li nějaké světové dílo, ohlíží se v prvé řadě na to, ... aby se to líbilo obecnstvu a aby to byl vyloženě dobrý obchod. Z autorovy práce zůstává pravidelně jen základní myšlenka a jeho jméno. Evropská libreta i při vší optimičnosti jsou Amerikánům pesimistická a libreto bez šťastného konce je již předem určeno pro koš. ... Z některé povídky upravil libreto s tím „nešťastným“ šťastným koncem a poslal Vám jej k posudku. Mohla by jste připojit pak své návrhy, opravy a dodatky. Takto hotové dal bych jej pak přeložit a nabídl za cenu, na které bychom se předem shodli. Je-li libreto dobré, může se zaň žádat i až 2 tisíce dolarů ba i více, ... Zfilmovati „Hrob“, jak na lístku podotýkáte, je tvrdý oříšek a prozatím v ideologii amerických filmů nemožný. Tyto věci nalézají oblíbenost u režisérů evropských, ale americký snímek musí zaplatit americké biografy, jelikož průměrný náklad na průměrný americký snímek obnáší asi 100.000 \$ a „Hrob“ by potřeboval tak půl milionu dolarů. ... Pro nejbližší dobu nebudu podnikat ničeho, myslím aktivně v zadávání libreta. Musíme vyčkat doby, až se zde pevněji usadím a nabudu více vlivů a nutných konekcí. Zadávat libreto prostřednictvím agentů nebo departmentů scenárních je velmi riskantní, protože se dějí

zde podvody tak úžasné, o kterých se evropským naivním spisovatelům ani nezdá. Zdejší scenaristé angažováni v jednotlivých studiích, které mají za úkol nabízená libreta číst a společnosti pak doporučit, pravidelně to nejlepší ukradnou a ve změněné formě vtěsňají pak do libret svých vlastních a tak bohatnou. Tvůrce scenaria pak dostane pravidelně dopis, že myšlénka je velmi krásná, ale vcelku že scenario není k potřebě. To však není ještě vše. Jistě by nám záleželo také na tom, aby scénáři režíroval geniální režisér a prvotřídní společnost a to vše dohromady je komplex otázek, které vyžadují nejen mnoho uvažování, ale ... hlavně značné diplomacie a jistotu terénu. Tuto jistotu terénu dosud nemám, a proto nutno vyčkat. Není ekonomické pracovat zadarmo a snad i někomu do kapsy. O překladech díla Jiřího neb jenom některé z jeho prací nemůže zde být řeči. Nejsou zde ani lidé, kteří by se podobné práce mohli odvážit. K tomu je potřebí zase básníků a ti v Americe nejsou, zejména ne mezi Čecho-Američany.“

Tyto filmové plány nebyly poslední. Ve

Podobizna J. Wolker od Cyrila Boudy

už 10. prosince Ferry Seidlovi sdělila, že na jeho návrh nepřistoupí.

Mnohem větší šance měl další zájemce Václav Švarc (nar. 1909), který hodlal zfilmovat *Baladu o očích topičových*. Na paní Zdenku musela udělat dojem jeho systematická, důvěryhodná a jednoznačná, s jakou jí předložil své návrhy: „... Jakmile od Vás obdržím bezúplatné svolení

30. i 40. letech se na Zdenku Wolkerovou jako na dědičku autorských práv jejího syna obrátilo několik zájemců, kteří hodlali převést některé z jeho děl do filmové podoby. Jedním z nich byl Ferry Seidl (1881–1939), herec a majitel firmy Ferry Film v Praze, který v listopadu 1936 žádal paní Wolkerovou o koupi autorského práva ke zfilmování *Balady o námořnících*. Přestože stručný návrh na filmové zpracování básně Jiřího Wolker napsal Karel Steklý (1903–1987), dramaturg a spisovatel, který tehdy spolupracoval s Voskovcem a Werichem, nezbudila tato nabídka u Zdeny Wolkerové velkou důvěru. Nepřesvědčilo ji ani ujišťování, že o režii Ferry Seidl jednal s tehdy velmi známým režisérem Maxem Fričem. Požádala sice o zaslání bližších informací, ale

k zfilmování „Balady“, vypracuji scénář, jehož jeden exemplář zašlu Vám a jeden panu Petrovi k nahlédnutí. Nebudete-li s něčím srozuměni, uplatníte námítky, na které bude vzat zřetel a příslušná místa znovu zpracována podle případných Vašich pokynů.“ Vydavatel Václav Petr (1897–1978) z Prahy doporučil Zdeně Wolkerové, aby dala Václavu Švarcovi příležitost. Souhlasila a s filmováním se mělo začít už v dubnu 1937, jenže ministerstvo neposkytlo výrobcí dostatečnou podporu. V květnu 1941 sehnal Václav Švarc tolik prostředků, že „z Balady bude prvotřídní kulturní krátký hraný film. ... V tomto komorním snímku vystoupí herci z našich předních scén. Jednám se Zd. Štěpánkem a Ot. Korbelařem.“ Žádal paní Wolkerovou o postoupení filmovacího práva výrobcí a obnovení svolení ke zfilmování. Dále sdělil, že na podnět ministerstva školství bylo doporučeno připojit epilog zdůrazňující, „že oběti jednotlivců, kteří při nich přišli o život, nebyly marné, nýbrž umožnily pokrok v technice, jenž omezuje úrazy a neštěstí při práci na nejmenší míru.“ Václav Petr připsal, že se mu zpracování velmi líbí a doporučoval dát svolení. „Bude to první zfilmovaný Wolkr a proto je nutno se dívat na to jako na avantgardní čin.“

Kamenem úrazu se ovšem stal honorář. Film měla zhotovit firma Ton-film Fr. Šimáka v Praze. Ve smlouvě vadila Zdeně Wolkerové slova „bezplatně postupuji filmovací právo“. Souhlasila sice se zfilmováním i s navrženými úpravami, ale žádala projednání příslušného a obvyklého autorského honoráře. V červnu 1941 informoval Václav Švarc, že předložili Baladu k registraci a cenzuře. Hudbu měl složit Boleslav Vomáčka, topiče Antonína měl hrát Zdeněk Štěpánek z Národního divadla.

„...všichni spolupracovníci dostávají mimo Štěpánka i Dr. Vomáčky jen úhradu režie. Jménem výrobce Vám nabízím místo honoráře uznávací poplatek K 500,-, protože větší honorář bychom mohli postrádat jen sotva v našem rozpočtu, kde všechny prostředky jsou především věnovány umělecké i technické výpravě filmu. ... Jestliže v r. 1937 jste byla tak laskava a dávala mi filmovací právo bezplatně k dispozici, doufám, že tentokrát to nebude finanční požadavek, o který by se mohlo rozbit.“ V tom se ovšem mýlil, a film nevznikl.

Žádost Oldřicha Roháče (nar. 1904) z Brna z roku 1943 o svolení napsat podle její knihy *Jiří Wolker ve vzpomínkách své matky* filmový námět o jeho životě Zdena Wolkerová okamžitě zamítla.

Největší naději na uskutečnění měl patrně plán novináře a spisovatele Jaroslava Mecera (nar. 1911), který už roku 1941 zdramatizoval Wolkerovu pohádku *O milionáři, který ukradl slunce*. Koncem roku 1946 informoval Zdenu Wolkerovou o svém jednání s filmovými pracovníky. Žádal o souhlas, „že jak divadelní tak i filmové zpracování Wolkerovy pohádky o milionáři mohu s Vaším laskavým svolením provést jen já.“ Zdena Wolkerová svolila, ale ani tentokrát film nevznikl, patrně kvůli vytížení Jaroslava Mecera, který od sklonku roku 1946 s přestávkou až do srpna 1950 pracoval v Paříži jako stálý dopisovatel různých listů a ČTK. Ani později mu náročnost jeho povolání zajisté nedovolila se k tomuto projektu vrátit.

Mezi nejzajímavější osobnosti, které projevíly zájem převést některé Wolkerovo dílo na stříbrné plátno, patřil Otakar Vávra (nar. 1911), režisér tak proslulých filmů, jakými jsou *Cech panen kutnohorských*, *Dívka v modrém*, *Romance pro*

křídlovku nebo *Kladivo na čarodějnice*. V roce 1932 student architektury na brněnské technice se zájmem o filmové umění psal Zdeně Wolkerové ve svém prvním dopise: „Zabýval jsem se dosud pouze abstraktním filmem, ale nyní chci vyjadřovati filmem nejen estetické dojmy, ale i myšlenky, které mají býti lidem velmi důrazně a nekompromisně stavěny na oči.“ Žádal o svolení zfilmovat Wolkerovu báseň *Balada o očích topičových*, kterou zvolil „jakožto nejmohutnější námět pro krátký avantgardní film, filmovou báseň, kterou bychom pořídili s mým spolupracovníkem, kolegou Pilátem, vlastním nákladem a za pomoci několika přátel. Jedná se nám o čistě umělecký filmový výraz a je to tedy podnik zcela nevýnosný. Natočený film by měl promítací dobu asi čtvrt hodiny.“ Již v dalším dopise děkoval za její svolení ke zfilmování. Libreto hodlal napsat se spolupracovníky E. F. Burianem, režisérem brněnského divadla, a Františkem Pilátem, kameramanem. „Neodchýlíme se ani v nejmenším od básně. Naším úkolem jest přetvoření básnických obrátů v optické vise, při čemž obraz i zvuk, každý sám o sobě hercem, má sloužit k dosažení maximálního dojmu. Žádný režisér nemůže ... zaručit, do jaké míry se film podaří, zvláště jedná-li se o filmovou báseň, ale mně samému zajisté nejvíce záleží na tom, aby se naše práce zdařila. Pro všechny případy se zaručuji, že bych špatný film nenechal promítat, neboť nebudu vázán nijakými finančními závazky, takže slavná báseň Vašeho pana syna zfilmováním neutrpí. S potřebami nutnými pro filmování nám velice po[mo]hou někteří přátelé avantgardního filmu. Negativní materiál, kamery a světla již máme k dispozici, povolení k filmování v elektrárnách nám vymohou někteří profesori

brněnské techniky. Dělníky ve filmu budou skuteční dělníci elektrárenští, s nimiž se po ukončení scénária dohodneme.“

První návrh označený jako *Topičovy oči. Výtisk č. 1. Náčrt libreta pro zvukový film. Podle balady Jiřího Wolкера zpracovali pro film: ing. arch. c. Otakar Vávra a ing. c. František Pilát* zaslal Otakar Vávra Zdeně Wolkerové v dopise 22. února 1932 a prosil o souhlas, aby mohli návrh technicky rozpracovat a začít koncem března s natáčením. Při čtení tohoto libreta si člověk dokáže barvitě představit zamýšlené filmové obrazy, což potvrzuje, že se zdařilo. Dovídáme se další podrobnosti o přípravách: „Můj přítel, rež. Burian, s kterým jsme nejprve prodebatovali linii filmu, je velmi zaměstnán, a proto práce postupovala pomalu. Zdrželo nás také studium dělnického prostředí, které pokládám za velmi nutné... Libreto není pouhá reprodukce básně, ale naše vlastní filmové pojetí z hlediska naší doby. Uspořádání obrazového děje je podmíněno přísnými zákony gradace, která musí ve filmu vyvrcholit na konci. Ideově jsou postavena v konflikt dvě prostředí, aby divák je dokonale zažil a pochopil. Samotným dělnickým prostředím by se nikdy nedosáhlo takového dojmu. Z hlavních důvodů pro několik odchylek od znění básně je nefilmovatelnost nejkrásnějších literárních obrátů. ... Celek je pak komponován jako obrazová báseň ne na podkladě scén, ale na podkladě optických a zvukových visí, které teprve vytvářením konfliktů mezi sebou vyvolávají žádaný dojem. Náčrt není psán ovšem literárně, ale větami znamenajícími konkrétní filmové obrazy a naznačujícími filmový sestřih.“ Začátkem března přišly dopisy od E. F. Buriana a další od Otakara Vávry, které kromě příprav filmové hudby

a podrobného popisu úprav scénáře informují o nebezpečí z prodlení: „...přípravy k natáčení filmové básně „Oči topičovy“ dospěly tak daleko, že nemůžeme riskovat další práci a vyjednávání bez Vašeho vyjádření ať kladného či záporného. ... věc skutečně nesnese odkladu. Vybrali jsme si nejfotogeničtější topírny s ručním přikládáním, ve kterých se však za půldruhého měsíce zavede přikládání automatické ... zbude jen několik zcela malých továren s manuálním přikládáním, kde ovšem není možno filmovat. Maskování takové topírny v atelieru by film zcela znehodnotilo.“ Na základě těchto okolností Zdena Wolkerová svolila.

Vše vyhlíželo nadějně, první film natočený podle díla Jiřího Wolкера mohl spatřit světlo světa. Ještě začátkem dubna probíhaly technické přípravy k filmování, o nichž Otakar Vávra paní Wolkerové oznamoval: „... Jak jsem Vám již dříve sdělil, provedeme ho [film Topičovy oči] ve vlastní režii a naši přátelé, majitelé filmové půjčovny, nám zapůjčí veškeré aparaturny potřebné k filmování, světla a negativní materiál. Za to ovšem bude film majetkem této firmy, která ho pak bude půjčovat, a tak se jí snad, ... podaří krýt náklad. Podepsali jsme smlouvu, jíž se půjčovna zavazuje, do jaké míry nám přispěje při natáčení, ale s podmínkou, že Vaše ctěné svolení ku zfilmování bude přeneseno na ni, jak je zákonem předepsáno. Prosím Vás tedy, ... o svolení ku společnému vyrobení filmu „Topičovy oči“ firmou Legiafilm a námi a dále pak o svolení, že film zůstane v majetku fy Legiafilm a půjčovati ho bude její sesterská firma Futurum-film, což bude pro ni úhradou za veškerou nám poskytnutou pomoc při natáčení. Další podmínkou této firmy je, že jí odevzdáme Vaš ctěný sou-

hlas nejpozději do 10. dubna t. r. ... Dohodli jsme se, že film bude vydán v podzimní saisoně, aby byl výnosnější, neboť v létě se za filmy platí minimum. Vyjde tedy asi v srpnu, ale již v půli července musí být podle smlouvy dokončen. Protože pracujeme s minimálními možnostmi, snažíme se dosáhnout dobrou kvalitu pomalou prací a tudíž začneme natáčet již od 15. – 20. dubna. První scény natočíme v topírnách, kde se odehraje třetina filmu. Právě vybíráme typy topičů.“ Na tento dopis si Zdena Wolkerová poznamenala: „Vyhrazeno právo autorské 6. 4. 32“, což znamenalo, že požadovala zaplacení autorských poplatků. Jak se ukázalo, tento požadavek vedl ke zmaření celé věci. Firma Futurum a Legiafilm, podílející se na výrobě a financování filmu, vyjednávaly v průběhu dubna s pražskými zvukovými ateliéry o přístupné ceně půjčovného a Otakar Vávra to označil jako vždy nejobtížnější záležitost při filmování. „Nyní je již vše dohodnuto a jedná se jen o dohodu s Vámi..., za kterýmžto účelem Vás pan Hlinomaz, ředitel firmy Futurum a Legiafilm, osobně navštíví v Prostějově... Doufám, ... že nám neznemožníte natáčení nedostupnými podmínkami, neboť jsme již na tuto věc vynaložili opravdu mnoho času a práce.“ I zde se objevila poznámka Zdeny Wolkerové: „Osobní návšt. z Legia-filmu 5./5. 32. Žádala jsem Kč 3.000,- bylo mi nabídnuto Kč 1.000.- nedohodli jsme se. Vyřídí se písemně.“

Poslední dopis Otakara Vávry Zdeně Wolkerové hovoří sám za sebe: „... pan ředitel Hlinomaz mi sdělil, po návštěvě u Vás, že jste stanovila minimální autorský poplatek 3000.- Kč. Tato suma, hotově vyplacena, je takovým zatížením pro naše finanční možnosti, že jsme byli nuceni zastavit veškeré přípravy k filmování a firma Futurum

a Legiafilm se přestala ... o věc zajímat. Nemám nyní žádných vyhlídek na provedení básně, takže čtvrt roku práce mi přišlo nazmar. Psal jsem Vám, ... již zpočátku, že celá ta věc je uskutečnitelná jen s dobrou vůlí na všech stranách. Šetřili jsme v rozpočtu stovkami na elektrickém proudu, negativním materiálu a počtu dní v atelieru, jen abychom to pořídili ze skrovných prostředků, které máme k dispozici. Všichni jsme se účastnili procenty na zisku, ačkoliv jsme vložili mnoho práce do projektované filmové básně, já sám jsem přepisoval třikrát celé scénario, než jsem dosáhl dokonalé formy, jak uznávají kritici, kteří je četli. Má práce, počítáno s režii, by stála mnoho tisíc, jakož i zvukové komposice mého přítele E. F. Buriana, která by film vyvrcholila skutečně monumentálně. Dali jsme vše pro věc samu. Je nutno rozlišovat pražské půjčovny, které produkují celovečerní filmy, za něž se mnoho platí, od brněnské, produkující nejvýše reklamní film a disponující několika tisícovkami. Nejde-li to však jinak, jsem rád, že jsem uskutečnil uměleckou transposici krásného básnického díla, byť i jen na papíře.“ O smyslu odpovědi paní Wolkerové svědčí její poznámka na dopisu: „Nabídnuto Kč 1500,-, uvedeno, že z os. styku s p. Hlinomazem byl dojem, jakoby Legiofilm o Bal. nestál. Než by film měl být při nadměrném šetření ubohý – raději toho nechat. Odp. 11./5. 32.“

Ještě jednou se o nerealizované práci Otakara Vávry dovídáme. Filmový kritik František Kalivoda z Brna žádal Zdenku Wolkerovou o souhlas se zveřejněním Vávrova libreta v připravované knize: „... architekt O. Vávra, ... použil básně „Balada o očích topičových“ pro své krásné a filmově cenné libreto, jehož realizace byla pro nedostatek pocho-

pení dotyčného sociálního námětu do neurčita odložena. Poněvadž si cením práce kol. Vávry dosti vysoko, vyhovuji jeho prosbě a zamýšlím zařadit jeho libreto, ... do svého díla o českém avantgardním filmu ... po ocenění jmenovaného libreta v mé publikaci, dojde jistě k uskutečnění filmování.“ Kniha Františka Kalivody o československém uměleckém avantgardním a experimentálním filmu měla vyjít v nakladatelském družstvu Středisko na podzim 1932 v čtyřjazyčné úpravě (česky, německy, anglicky a francouzsky). Na 140 stranách se 160 ilustracemi a s předmluvou K. Teigeho měla uvést např. filmy A. Hackenschmieda, J. Kučery, Fr. Piláta, K. Plicky, prof. Úlehly, O. Vávry aj. Zdena Wolkerová se zařazením Vávrova scénáře souhlasila, autor slíbil poslat výtisk, ale z vydání knihy nakonec patrně sešlo.

Jediným zfilmovaným Wolkerovým dílem je proto animovaný film *O milionáři, který ukradl slunce*, provedený roku 1947 Zdeňkem Milerem (nar. 1921), autorem světově proslulého Krtečka. Scénář napsal spolu s bratry Bláhovými. Výtvarné řešení navrhl sám a sám také celý film nakreslil. Adaptace Wolkerovy pohádky byla Milerovým prvním samostatným filmem, „která vzbudila velký ohlas na benátském festivalu a rozhodla tak definitivně o Milerově umělecké dráze. Do té doby totiž váhal mezi malířstvím a kresleným filmem. Snímek prokázal, že kreslený film není pouhou groteskou, že jeho možnosti nejsou tematicky omezené jen na humor a veselí. Proto se Zdeňk Miler vzdal i barvy, aby posílil tragický tón wolkerovské pohádky o potrestaném egoismu. Šrafovaná kresba modeluje tvary světlem a stínem, filmový obraz oživlé grafiky určuje tíživou atmosféru kresleného dramatu.“

Hikikomori: příliš inteligentní a příliš líní

Václav Cílek

Při zpracování podkladů o světovém sociálním vývoji pro Nezávislou energetickou komisi jsem víceméně náhodně narazil na nový, ale podle všeho významný jev mladých lidí, kteří odmítají opustit domov rodičů anebo odmítají pracovat nebo učit se, a to buď z vlastní volby, nebo z nutnosti. Protože jsem z vlastní české zkušenosti znal podobné případy, hovořil jsem v rozhlasovém pořadu o jevu popisovaném jako „*neet generation*“ nebo japonským slovem *hikikomori*. Během těch asi tří let, co v rozhlasu mluvím o ekologických, sociálních či energetických tématech, jsem nikdy nezažil tak intenzivní odezvu a nedozvěděl se tolik konkrétních příkladů, jako ve zdánlivě naprosto odtažitém pořadu o něčem, co ani neumíme pořádně vyslovit – o hikikomori. Musí to svědčit o jednom – je to něco, co skrytě trápí i českou společnost.

Zkratka skoro zní jako současná variace na generaci beatníků, ale jedná se o úřední označení mladých lidí v Anglii, kteří v současné době nepracují, nechodí do školy ani do nějakých kurzů (NEET = Not currently engaged in Employment, Education or Training). Jde o nehomogenní skupinu mladých lidí, kteří práci buď nemohou nalézt, anebo ji nehledají. Tento článek je zaměřen hlavně na druhý případ, tedy na mladé lidi, kteří z různých důvodů nechtějí nastoupit do vlaku trvalého každodenního zaměstnání a místo toho dávají přednost někdy asketickému, jindy parazitickému způsobu života a nechávají se podporovat rodiči nebo sociálními programy.

Na samém počátku tohoto postoje možná stojí několik zásadních faktorů. Tím prvním je vypjatá, ale obvykle nejistá sebestřednost, kdy svět je vnímán jako systém vytvořený kolem vlastní osoby. Druhým faktorem by mohly být moderní komunikační technologie. Člověk má potřebu hovořit s ostatními, ale osobní kontakt může být tak náročný a zároveň pracný, že je jednodušší posílat maily nebo se pod přezdívkou zapojit do některého z blogů. Velkou roli nejspíš hraje i infantilizace společnosti. Masová média, která nabízejí nenáročnou zábavu a zjednodušené dialogy i nesložité řešení problémů, vlastně fungují na dětské úrovni. Ta je však maskována sexem a násilím, záležitostmi světa dospělých, takže výsledkem je jiný typ pohádky či iluze. Éra filmových hvězd skončila někdy v 80. letech a od té doby žijeme v době idolů, které jsou víc mýtické a mají pohádkové rysy princezen, čarodějníků a hrdinů. Pokud bychom z masových médií odfiltrovali tu dospělou násilnou a sexuální složku, dostáváme pořad pro děti, jaký nepřináší žádný použitelný návod, jak zacházet s reálným světem.

Mladí lidé však také vědí, že je společnost či alespoň rodiče nenechají zahynout hladem, takže si mohou dovolit být bez řádného zaměstnání. Z tohoto pohledu jsou „neetníci“ produktem vyspělé společnosti a tím, jak se rozvíjejí další státy, tak jejich rozšíření roste. Pokud bychom si odpustili psychologický výklad a soustředili se jenom na peníze, tak je situace jednoznačná – neetníci neplatí daně, ale spotřebovávají část státních výdajů určených na sociální síť nebo prostou údržbu infrastruktury, jako jsou dálnice. Britové spočítali, že je milion neetníků stojí ročně nejméně 3,6 miliardy liber, a to jak na výdajích, tak na ušlých

daňových příjmech. Podstatně horší je situace v nejrychleji stárnoucí zemi na světě – v Japonsku. Japonští penzisté by na udržení svých penzí potřebovali stále víc produktivních mladých lidí, ale místo toho vidí, že nejenom stárnou, ale že skoro 20 % těch, kteří by je měli nahradit, tuto roli odmítá. Mají pak pocit, že jejich generace „umře ve stoje“, tedy uprostřed práce, a své děti bude podporovat až do posledního dechu. Tento jev je popisován jako „*staří odcházejí a mladí nepřicházejí*“, anebo ještě vyčítavěji „*aby mladí mohli pracovat méně, musí staří pracovat déle*“.

Koncem 80. let se objevili mladí lidé, kteří se označovali jako „*freeters*“, tedy mladí lidé, kteří podle potřeby střídali různá, obvykle částečná zaměstnání, a to někdy ve smyslu nepsaného pravidla „*nikdy na jednom místě nepracuji déle než jeden den*“. Původ slova je nejasný. Obvykle se uvádí, že označení vzniklo jako složenina slova *svobodný, volný = free*, a slova *pracovník – Arbeiter*. Mohlo se však taky jednat o svéráznou zkratku nápisu nad branami koncentračních táborů *Arbeit macht frei*, která by v tomto případě znamenala životní pocit, že pravidelná práce je něco jako kárné zařízení, jako otupující koncentrák. Freetři byli často hledači a snílci, kteří nevěděli, co chtějí, a snažili se uchytit buď v nějakém atraktivním svobodném povolání, nebo např. jako hudebníci či alternativní výtvarníci.

Důležité je, že subkultura freetrů vznikla v dobách ekonomického rozmachu, kdy bylo jednoduché nalézt krátkodobé zaměstnání. V dobách stagnace se z freetrů stávají obyčejní frustrovaní nezaměstnaní. Už nejsou mladí a už na nic nečekají. Výzkumy ukazují, že mladí freetři stárnou, ale nemění se. Spíš nastupují cestu vedoucí od

mírně parazitické alternativní kultury směrem k bezdomovectví.

Postupně se objevují další, tvrdší formy mladých nezaměstnaných lidí. Slovo hikikomori znamená mladé, sociálně stažené lidi žijící v ústraní u svých rodičů. Japonské ministerstvo sociálních věcí je definuje jako lidi odmítající opustit dům svých rodičů. Všimněte si, prosím, že definice se vztahuje k rodičovskému domu, nikoliv k rodičům. Činí tak podobně jako neetníci či freetři z donucení, nebo častěji z vlastní volby. Typický hikikomori je inteligentní, odmítá jakékoliv fyzické vztahy, ale hodiny komunikuje na internetu. Nemá partnera, obvykle žije v převráceném nočním biorytmu, ven vychází raději v noci. Někdy se až fanaticky věnuje nějaké okrajové činnosti, jako je třeba shromažďování informací o nějaké kapele, komiksu nebo válečné události. Většinou pochází ze střední či vyšší třídy.

Původně se zdálo, že jev je omezen na Japonsko, kde je v pozdějším věku obtížné zapojit se do práce a kde matky, citově nenaplněné svými manžely, lnou ke svým synům. Když se však znalost jevu, také díky BBC, rozšířila do ostatních asijských i evropských zemí, ukázalo se, že hikikomori žijí prakticky všude a že jejich počet rok od roku roste. V Japonsku jich je dnes kolem jednoho milionu, tedy 20 % japonských chlapců a mladých mužů. Ale i britských neetníků je ve věkové kategorii 16–19 let skoro deset procent.

Většina japonských hikikomori žije relativně lacino z rodičovské ledničky a spotřebovává přitom jen asi 15 % rodinných příjmů, což je dost málo na rozhodnutí, zda syna vyhodit z domu. Pokud by však rodiče ztratili zaměstnání, umřeli nebo měli malou penzi, nastane velký problém,

protože hikikomori se během těchto let stává sociálně nepřizpůsobivý a spadá do kategorie nemocných, o které je nutné se starat. Již dnes funguje řada klinik, které se na tyto případy specializují. Resocializaci hikikomori se zabývají státní i soukromé instituce jako je např. *Connexions*. Japonský doktor obvykle vyčkává, zda nedojde přirozenou cestou k návratu do společnosti, někdy poradí koupi vlastního bytu nebo delší cestu do zahraničí. Po několika letech ztrácí hikikomori běžné sociální návyky a těžko hledá zaměstnání, protože nemá patřičný pracovní životopis.

Hikikomori žijí doma ve stavu, kterému se říká „*zvláštní smír*“, kdy rodiče jsou ze svých dětí nešťastní, ale mají je rádi a nechtějí si udělat ostudu, takže po stádiu výčitek a hrozeb vyhození z domu se s danou situací sice nesmíří, ale nějak sžijí. Hlavní příčinou trápení je spíš otázka: co z tebe vyroste? Kdo se o tebe postará, až já tady nebudu? Někteří hikikomori parazitují na svých tvrdě pracujících rodičích, kteří si nedopřejí ani dovolenou, a ti je na oplátku nazývají sociálními pijavicemi. Jiní hikikomori se prostě necítí na to, aby vstoupili do rychlého, náročného světa a vybudovali si tam postavení. Jsou příliš inteligentní a asi i příliš líní na to, aby věřili, že tento druh úspěchu něco znamená a kazili si kvůli němu svobodný život. Při posuzování celého jevu je nutné vidět jak sobectví mladých, tak i to, že „staří“ vytvořili svět, ve kterém se částí mladé populace nežije dobře.

Podle letitých pozorování svých studentů si myslím, že zatím převládají lehké formy hikikomori. Mnoho mladých nadaných lidí jde raději studovat další vysokou školu, než aby šli pracovat. Nevede je přitom touha po vzdělání, ale snaha odsunout běžné povinnosti. Když se jich zeptáte,

co by vlastně chtěli studovat, často odpoví, že to je vlastně jedno, ale že by je to mělo bavit a mít něco společného s kulturou, psychologii nebo médií. Jiný poměrně častý případ jsou mladí lidé, kteří se nějakou dobu hledají. Pár měsíců nechodí do práce a pak jako freetři mění zaměstnání na částečný úvazek. Není pro ně hanba manuálně pracovat, ale chodit pravidelně do průměrného zaměstnání, to je pro ně ponižující. Celkově mám pocit, že jsme zatím poměrně zdravá společnost a mladí se jednoho dne vzpamatují a vplují do „pracovního procesu“. Nelze však nevidět, že i u nás je stále víc freetrů i neetníků a rovněž starší generace častěji řeší problém, co s dětmi, které nechtějí ani pracovat ani opustit domov.

Slovníček a poznámka

NEET generation, neetníci: původně britské slovo označující mladé lidi mezi 16–19 lety, kteří nepracují ani nestudují.

Freeters, freetři: mladší lidé mezi 18–35 lety, kteří odmítají trvale pracovat na jednom místě, místo toho si hledají obvykle nenáročná, krátkodobá zaměstnání na částečný úvazek.

Hikikomori: mladí, obvykle inteligentní, ale sociálně stažení lidé mezi 16–34 lety, kteří odmítají opustit dům svých rodičů.

Kromě toho existuje několik dalších kategorií „nových lidí“, označujících např. parazitické muže či ženy bez partnera, mladé ženy odmítající trvalé partnerské vztahy (metoro), podivné otlé sociální pavouky žijící internetem a komiksy (otaku), či nezaměstnané a obvykle cestující studenty mezi bakalářským a magisterským studiem.

(První verze článku vyšla v časopise *Respekt*)

Není ryba jako Ryba

Nela Chládková

Blíží se čas vzpomínek, pocitů, chutí a vůní. Někdo vzpomíná na křesťanské tradice, vůni mandarinek a louskání ořechů, jinému se vybaví hodnota klidu a míru. Ten čas každý vnímáme jinak, ale všichni nazýváme stejně – časem vánočním.

Původ Vánoc mnozí z nás už netuší, sluší se tedy připomenout některé historické souvislosti. Svátek má mnohaletou křesťanskou tradici, sahající do 4. století, kdy byly pohanské slavnosti zimního slunovratu vystřídány křesťanskými oslavami narození Páně. První taková oslava se konala v Římě roku 336, poté se rychle začala šířit do jiných zemí. Mezi nejstarší zvyky patří ryze křesťanské rituály, zejména sloužení mše ráno 25. prosince. Dnes křesťané slaví mše tři – půlnoční, pastýřskou a velkou. První se slouží v noci ze 24. na 25. prosince, následujícího dne za svítání se koná mše pastýřská nebo také jitřní a v 9 hodin ráno se pak slaví poslední a zároveň nejstarší mše velká.

V lidovém prostředí se začaly objevovat zvyky, z nichž některé si připomínáme dodnes. V době barokní pronikaly do českých zemí zvyky nové, především zpívání koled a dávání dárků. Zdobení vánočního stromku se stalo běžnou součástí oslav ještě později. V dnešní době jsou samozřejmostí a bez nich si Vánoce dovedeme těžko představit. Původní smysl a význam Vánoc vyplývá již ze samotného názvu svátku – Vánoce pochází pravděpodobně z německého Wihnahten, Weihnachten, svaté noci. O svaté noci bychom měli ctít tradič-

ní křesťanské hodnoty, jako je láska k bližnímu, dvojnásob.

V české tradici je oslava Vánoc v rodinném kruhu s nejrůznějšími lidovými tradicemi, které si připomínáme dodnes, známá od 19. století. Nejdůležitější vždy bylo, aby se celá rodina sešla u štědrovečerního stolu, společně se pomodlila a poděkovala Bohu za vše dobré, co jim přinesl za celý rok. Součástí tabule, která čítala až devět chodů, byla mísa s hrachem. Jeho klíčky připomínaly kalich, jenž symbolicky spojoval všechny stolovníky. Čočka měla do domu přinést peníze, často se jídal staročeský kuba, připravovaný z krup a hub. Zajímavé bylo i čarování s ovocem: Svobodné dívky i chlapi po večeři nabodávali ovoce se zavazanýma očima. Švestka znamenala sňatek s nezadaným mládencem nebo pannou, hruška naopak sňatek s vdovcem či vdovou. Ke štědrovečernímu hodování patřilo i nakrmení domácích zvířat. Další chod, ryba, byla v některých dobách spíše výjimečná – jen pro bohatší. Zato vánočka a cukroví se objevovalo i v chudých rodinách. Stromček, původně zavěšený nad stolem, býval zdobený oříšky, jablíčky, sušeným ovocem a cukrovím. Hospodyně musely být soběstačné a vypomoci si vlastní vynalézavostí, nemohly totiž jít do obchodu a vybrat si čokoládovou vánoční kolekci, musely vystačit s tím, co našly ve spíži. Kostky cukru zabalené do papíru převázaly provázkem a pověsily na stromek. Završením oslav byla a dodnes je půlnoční mše.

Kupodivu moderní trendy ve vánočních ozdobách i krmi se dnes opět inspirují našimi předky. V řadě domácností se lije olovo, háže střevíc ke dveřím nebo pouští lodičky vyrobené ze svíček a ořechů. O řadě tradic se však dočítáme pouze z knih

– například se na venkově třáslo bezem. Dívka se měla vdát tam, odkud se přitom ozval štěkot psa.

Rada zvyků, které považujeme za samozřejmé, je velmi mladá a nemá s křesťanskou podstatou Vánoc nic společného. Katolická církev dlouho pokládala zdobení stromu za pohanský zvyk, až od 16. století ho začala tolerovat. Nazdobené jedle se postupně objevovaly v kostelech, později i v rodinách. První vánoční stromy se v Čechách zdobily v 19. století v bohatých měšťanských rodinách, za první republiky se zdobení stromů stalo běžným vánočním zvykem. Zabalené balíčky se pod stromeček pokládaly rovněž od 19. století, to však neznamená, že dávání dárků nebylo dříve známo. Předtím bývali obdarováni chudí lidé, tuláci a také služebnictvo. Dostávali především věci, které nejvíce potřebovali. K obdarovávaným patřili i lidé z vyšších společenských kruhů, což bývá interpretováno jako dávání úplatků. Dávání dárků v dnešním slova smyslu je záležitostí předminulého století. Chudší lidé se obdarovávali potřebnými a praktickými věcmi, tedy hlavně oblečením, děti mohly dostat perníkové hračky, cínové vojáčky, ovoce nebo i knížku.

Vánoce prodělaly řadu proměn, které je vzdálily od původního významu a tradic. 21. století přineslo prolínání kultur, rozvoj tržního hospodářství a růst životní úrovně. Dnešní štědrovečerní tabule nabízejí lákavé a nezvyklé pokrmy, cizokrajné ovoce, nároky na dárky se stále zvyšují. Hodnoty jako klid, mír, sounáležitost se stávají tématem lidové zábavy – v televizních amerických vánočních komediích. Štědrost Vánoc se u mnohých změnila v očekávanost a Vánoce pro některé neznamenají dávat, ale dostávat. Samozřejmě dárky od bližních jsou příjemným překvapením a hlavně od

děti v rodině nemůžeme očekávat, že budou mít větší radost z dárků darovaných než obdržených. Troufám si tvrdit, že tomu tak bylo i v 19. století, ovšem s tím rozdílem, že tehdejší děti si dárků patrně více vážily, neboť byly vzácnější. Stále více se nám nedaří zachovat tradičního křesťanského ducha Vánoc, jelikož jsme schopni za celé vánoční svátky utratit nekřesťanské peníze.

V uspěchané době mnozí nestíhají ctít některé, ba dokonce žádné tradice. Záměrně jsem použila výraz „nestíhají ctít“. V prvopočátcích Vánoc lidé ctili křesťanskou tradici, chodili na mše, projevovali rodinnou sounáležitost. Když se dnes zeptáme, jak se lidé připravují na vánoční svátky, většinou uslyšíme: „Nestíhám uklidit, nestíhám nakoupit dárky, nemám ještě umytá okna, letos nestihnu upéct.“ Uspěchaná doba není fráze, právě ta zapříčinila modernizaci Vánoc, mnohdy v negativním smyslu.

Dlouho před zapálením první adventní svíčky jsou v supermarketech plné police univerzálních dárkových balíčků, které se hodí pro každého, a tak nekladou na dárce žádné nároky kromě finančních. Nemusíme přemýšlet, co má ten druhý rád, co ho potěší, obchodníci – cizí lidé – to jakoby vyřešili za nás. Osobní vztah, úcta a láska dárce k obdarovanému se přepočítává na výšku částky, kterou kupující na dárek věnuje. S přibývajícými dny se obchody zaplňují víc a více, plánují se rekreační vánoční pobyty na horách, chatách, v luxusních hotelech. Vlastně se může stát, že 24. prosince budou mnohé domovy zet prázdnotou – děti i rodiče budou pobíhat mezi regály se zbožím, nebo pojedou někam pryč z domu.

Ponechejme na čtenáři posouzení, jak nadsazená je tato vize. Je však nesporné, že lidé často

prožívají Štědrý den v nesprávný čas na nesprávném místě. Přitom někdy stačí docela málo – je však potřeba trochu znát své bližní, pozorovat jejich vkus, záliby a potřeby. Kdysi jsme velice potěšili třídního učitele, když jsme mu koupili nové pantofle. Radost měl převelikou, neboť jeho předešlá obuv už pamatovala nejednu generaci žáků. Ostatně Karel Čapek napsal: „...v tom právě je zvláštní zázračnost dárku, že radost z něho přesahuje jeho cenu. Přeju všem, aby dávali a dostávali jen ... šťastné dárky, třeba byly sebelacinější.“

Co se naučíme v dětství, zůstává často zvykem i do dospělosti. V dětství většinou jako Vánoce vnímáme jen ten jediný den, 24. prosinec. Půst jsme přizpůsobili středoevropské kultuře 20. století, v poledne se výborně hodí talíř špenátu s volským okem a bramborami, pro muže v rodině se najde i kousek masa. Večer opět usedneme ke společné tabuli, hodujeme podle tradice kapra smaženého na sádle s bramborovým salátem. Děti bývají ne-trpělivé, protože pod vánočním stromečkem už leží balíčky. Koledy, zpívané po večeri, předvádění nadějných ratolestí, které chodí na hodiny klavíru, to vše bývá tak trochu se zadáním „presto“.

Moderní způsob života určitě prostřednictvím Vánoc vyjadřuje svoje hodnoty, a to způsobem charakteristickým pro dnešní lidskou společnost. Vánoce našich prarodičů by člověku 21. století nutně připadaly příliš skromné, nudné a tiché. Konzervativci naopak považují dnešní zvyky za neúctu, marnotratnost a obžerství. Některé rituály mají s vánoční atmosférou opravdu pramálo společného – ohňostroje a američtí Santaclausové patří spíš do světa cirkusů, disneyovských kýchů a laciných senzací. Tento trend opravdu nepovažuji za způsob, jak vnést do tradice moderní

prvek. Návrat ke způsobům trávení svátků našich babiček však je nemožný – to nejlepší řešení bude tedy jako vždycky někde uprostřed. Minulost inspiruje, nelze se však do ní vracet. Co však stále zůstává neodmyslitelnou součástí Vánoc, je hudba. To, čemu se říká kouzlo Vánoc, si bez ní sotva lze představit – Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby předává uklidňujícího a láskyplného ducha. Kdo ho vnímá, neztratil kontakt s křesťanskou tradicí, i kdyby o kostel celý rok nezavádil.

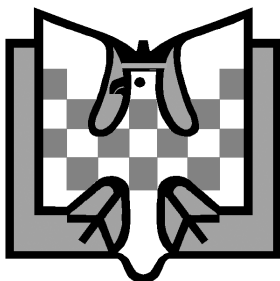
O symbolice a historii Vánoc přináší řadu nových zajímavých poznatků publikace Valburgy Vavřincové Malá encyklopedie Vánoc (VKOL, sig. 1-115.277, 1-123.468, 1-125.307, 1-135.072), která vyšla již v několika vydáních a pro svou úspěšnost získala cenu Zlatá stuha za rok 2000. Pokud se chcete se dozvědět, kdy se slaví svátek křtu Páně, jak prožívají advent ve Švédsku, nebo chcete obohatit své vánoční menu o další recepty, kniha vám na mnoho otázek odpoví.

Poslední tečkou nechť je mé přání, aby každý prožil letošní Vánoce tak, jak si přeje a zaslouží.

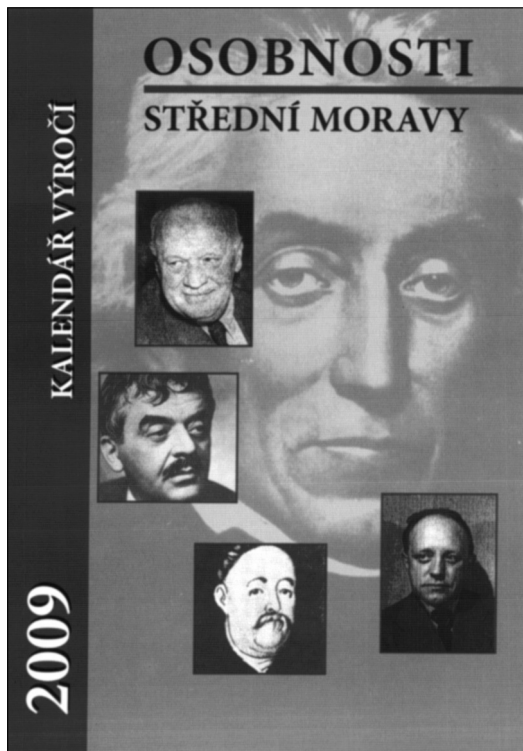

RECENZE

Osobnosti střední Moravy 2009

Knihovna města Olomouce připravila i letos kalendářium **Osobnosti střední Moravy 2009**. Publikace je souborem každoročně vydávaného chronologického přehledu výročí osobností se vztahem k regionu, které se na Olomoucku a střední Moravě narodily či zemřely, resp. jež zde alespoň část svého života pobývaly, tvořily a pracovaly. Snahou knihovny je opět připomenout jména a stručné charakteristiky jak těch, kteří jsou leckdy neprávem opomíjeni či zapomináni, i když svou činností ovlivnili nejen své prostředí a životy současníků i generací budoucích, tak také jubilantů žijících, již jsou už dnes významnými personami ve svém regionu i za jeho hranicemi. V publikaci lze

nalézt osobnosti prakticky ze všech oborů lidské činnosti (duchovní, vzdělance, sportovce, novináře, učitele atd. atd.), přičemž se z kapacitních důvodů pochopitelně nedostalo na všechny, a proto je potřeba smířit se s faktem, že některé osoby bohužel absentují.

Brožura má charakter sumarizace, přehledu, resp. kalendária – je tedy určena široké veřejnosti se zájmem o historii i současnost regionu, ideální pro učitele, novináře apod., zatímco historikům může sloužit spíše jako příručka, případně inspirace k podrobnému studiu. Funkce publikace je ryze informativní a uvedené osoby nejsou

v žádném případě hodnoceny.

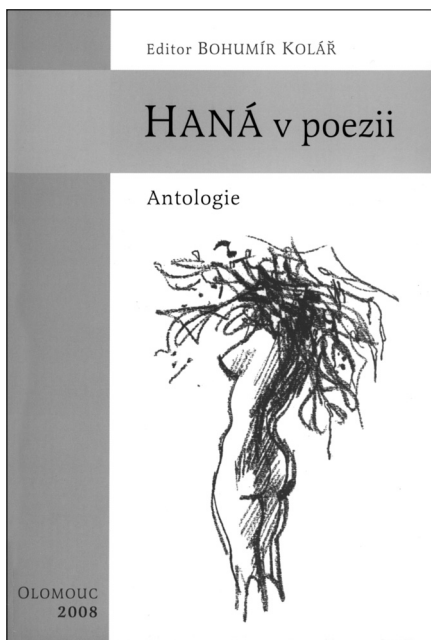
Zájemci mohou brožuru *Osobnosti střední Moravy 2009* zakoupit ve všech pobočkách Knihovny města Olomouce již od října 2008 (20 Kč).

Radim Karlach

Haná v poezii

Nejnovější editorský počín zkušeného organizátora a literáta Bohumíra Koláře představuje čtenářům velkoryse pojatý sborník *Haná v poezii*. Řekli bychom, že s pověstnou hanáckou zemitostí Pegasova křídla asi nepůjdou dvakrát dohromady, a z velké části budeme mít pravdu, a z velké části budeme mít pravdu. Co však Hanákům nelze upřít, je velká láska k životu, humor, zpěvnost, umění milovat, vřelý vztah k úrodné zemi, která poskytuje štědré dary života svým dcerám i synům bez velkých nároků na odměnu. Právě pro tu nenáročnost mateřské Hané (všimněte si, že je ženského rodu) je na básnících a veršotepcích, aby v básních reprezentativních, umných, ale i recesních a příležitostných vzdali rodné zemi poctu a dík. K nejznámějším patří O. F. Babler, P. Bezruč, I. Blatný, S. Čech, J. Kainar, K. Kryl, O. Mikulášek. Sounáležitost mnoha dalších slavných básníků s Hanou je pro mnohého čtenáře překvapením.

Antologie zahrnuje básníky od konce 18. století do současnosti, chybí jen nejmladší generace pod 40 let věku, která se dnes spíše formuje než zjevně představuje. Básnická tvorba Hané je

komplexním obrazem ducha středu moravské země. Básně však obsahují i zajímavé odkazy na množství moravských reálií – konkrétní města a vesnice, hory a kopce, řeky, historické události, roční doby. Antologie může posloužit jako výborná příručka pro milovníky historie, znalce a příznivce české literatury, učitele a také organizátory zábavných akcí, kteří potřebují vážné nebo vtipné verše na konkrétní hanácká témata.

Grafické provedení antologie je na zvlášť vysoké úrovni. Velkým vkladem a dalším zdrojem poznatků o hanáckých umělcích i reáliích jsou vynikající grafiky známých i méně známých výtvarníků

(C. Bouda, K. Svolinský, L. Rusek aj.), které činí z antologie publikaci téměř dárkového charakteru. Jako retrospektivní pohled do srdcí synů a dcer Hané nese kniha, vydaná v éře globalizace, zejména v této předvánoční době bez nadsázky symbolické poselství.

K dostání je v olomouckém Muzeu umění (kontakt: Ludvík Mazur) v ceně 200 Kč.

Helena Veličková

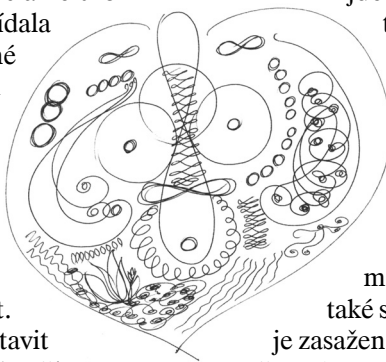
RECENZE

Jak snadno poznat sebe? Tužka a papír vám všechno prozradí!

Zkusili jste někdy automatickou kresbu? Mě to ani nenapadlo do té doby, než jsem dostala od Aleny Vychodilové druhý díl knihy Svět je kouzelná hra energií, vydaný 2008 v Beletris. A to jsem v roce 2005 psala recenzi na první díl stejnojmenné knihy, která mi výstižně objasnila teorii, jak to vlastně s těmi energiemi v nás, ve světě i ve vesmíru chodí a co všechno s nimi můžeme dělat.

Knížka je poměrně útlá (100 stran), ale pro čtenáře velmi sugestivní. Asi opravdu není automatické kreslení výsadou nějak speciálně školěných osob, když mně tužka odpovídala na papíře překvapivě, ale věrohodně skutečnosti hned napoprvé. A to ani nejsem z těch, kteří si při nudných jednáních a na schůzích čmárají po papíře a s oblibou malují kudrlinky, hvězdice a ornamenty.

Vlastně jde o praktickou příručku, jak si na kladené otázky rychle sám nebo sama odpovědět. Stačí se soustředit na otázku, představit si člověka, který mě zajímá, nebo část těla, se kterou mám trápení, a jednoduchým čmrkáním na vlastnoručně předkreslené ose zjistím, jestli jsou mé představy opodstatněné a do jaké míry, nebo jestli problém je jinde. Samozřejmě pro ty šikovné je zde návod, jak odpovídat na složitější otázky a hlavně, jak v těžkostech zjednávat nápravu. Léčit svoji duši i tělo. Všechno je vlastně docela

snadné – potíží je jen v tom, změnit trochu své dosavadní přístupy k sobě, lidem, ke světu. Zkusit to negativní transformovat na pozitivní. Způsob je překvapivě snadný, ale funguje jen v případech, že myslíme upřímně to, co říkáme – pak teprve jednoduché a logické formule nabudou potřebnou energii a dělají divy.

Je zde řeč o kouzlech? Název Svět je kouzelná hra energií tomu nasvědčuje. Jenže asi už všichni víme, že čáry a kouzla, za které se kdysi upalovalo na hranici, byla výsledkem klamných podezření a negativismu mezi lidmi. Kniha Aleny Vychodilové čtenáře učí kouzlům, která můžeme provádět sami, jestliže trochu nahlédneme, co se v nás vlastně děje. Dostat pod kontrolu sám sebe, svoje frustrace, vzteky a rozlady není snadné,

vztekly a rozlady není snadné, jde to, a automatické kreslení jsou ty správné čáry, které pomůžou.

Mnoho ilustrací v knize pochází od absolventů kurzů a autorčiných klientů. Někteří dnes malují kouzelné obrázky plné barevných čar, které pomáhaly léčit nejdříve je samotné, později i druhé. Zdá se to být neuvěřitelně málo, asi jako v akupunktúře, kde také stačí nepatrný bod doteku, jen když

je zasažen na správném místě a ve správném směru. Automatická kresba je nesrovnatelně snazší než akupunktura – tím spíše stojí za to ji vyzkoušet.

Knihy právě přichází do knihkupectví za cenu 220 Kč, popř. je možno ji (i předchozí 1. díl) objednat na adrese www.beletris.cz.

Svět je kouzelná hra energií / Alena Vychodilová. 2. díl. Praha: Beletris, 2008. 100 s., il.

Helena Veličková

Vánoční poezie Karla Vysloužila

prosinec

v očekávání něžném
kdy vítr honí
skulinami meluzíny

chaloupko pocukrovaná

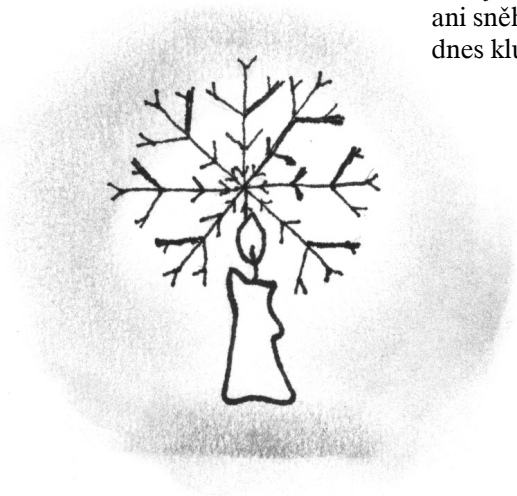
rozevři bílou náruč
a porod' děťátko

zvony tiše zvoní

plane hvězda
plane betlém

a živý kvítek

voní
mezi prsy tvými

vánoce

nám jihne srdce
na štědrý den

vánočními stromky
kapry
a tisícerymi vůněmi
voní ta naše zem

ta naše zem

vlci a ovečky
prapodiwně spolu
svátky lásky slaví

sníh je vzácnost
ani sněhuláka
dnes kluk nepostaví

*Karel Vysloužil: O lidském teple.
Vizovice, Lída 2008. (s. 24–25)*

Moravská zemská knihovna oslavila 200 let

Jana Shejbalová

Přelom 18. a 19. století byl ve znamení rozvoje naší země, spojený s osvícenskými tendencemi prosazovanými již za vlády Marie Terezie a Josefa II. Jako v celé monarchii, také na Moravě vznikaly společnosti s programem hospodářského pokroku a v rámci Moravskoslezské společnosti pro zvelebení orby, přírodovědy a vlastivědy vznikla i dnešní Moravská zemská knihovna v Brně. Vznik knihovny má své přesné datum, které sice není dáno zakládací listinou, ale zápisem první společnosti, kterou je příručka Johanna Bernharda Fischera *Über den Körnerverlust im Saatgetraide (O ztrátě zrna při setbě)*. Kniha vyšla německy v roce 1808 v Norimberku a společnost ji ještě tentýž rok získala, zapsala do inventáře a dala k dispozici svým členům.

Datum 200. výročí bylo dáno také oslavám. 6. července 2008 se sešli pracovníci knihovny a významní hosté – představitelé Ministerstva kultury ČR, Jihomoravského kraje a knihoven z celé republiky i ze zahraničí – v Městském divadle v Brně na vybraném představení Stanislava Moši a Petra Ulrycha *Koločava*, muzikálu podle literární předlohy Ivana Olbrachta Nikola Šuhaj loupežník.

Pro knihovnickou veřejnost byla připravena u příležitosti výročí další akce – 2. kolokvium knihovníků zemí V4+ na téma *Digitalizace – cesta k ochraně a zpřístupnění dokumentů*. Téma natolik aktuální, že zájem projevilo 120 odborníků z velkých knihoven, pro které se jeví digitalizace

knih a časopisů jako nezbytná práce v nejbližší budoucnosti. Kolokvium bylo dvoudenní a každý den měl jiné zaměření. V prvním dnu kolegové z Maďarska, Polska a Slovenska, ale také z Lotyšska, Rakouska a Rumunska seznámili přítomné s národními koncepcemi digitalizace, a tak bylo možné srovnávat, jak se k doporučení Evropské unie v naší profesi v jednotlivých zemích přistupuje. Za Českou republiku vystoupil Adolf Knoll z Národní knihovny, který také tento blok připravil. V zásadě platí, že když vláda té které země na doporučení slyší a zařadí digitalizaci do svých priorit, práce např. v Rakousku nebo na Slovensku se rozběhly přímo vzorově.

Druhý den kolokvia byl zaměřen prakticky – na technologie užívané v digitalizaci dokumentů, a tak se mnozí účastníci mohli poprvé seznámit např. se skenovacími roboty nebo jiným hardwarem, který slibuje poradit si s rozsáhlým kulturním bohatstvím v poměrně krátké době.

Z kolokvia byly vydány dvě publikace. Účastníci dostali sborník příspěvků *2nd Colloquium of Library Information Employees of the V4+ Countries* (ISBN 978-80-7051-178-7) a celý průběh kolokvia byl nejen simultánně tlumočen, ale také natáčen kamerou a je k dispozici na DVD (ISBN 978-80-7051-180-0).

Myšlenka pořádání kolokvií knihovnických odborníků zemí visegrádské skupiny se zrodila ve Státní vědecké knihovně v Banské Bystrici, kde se v roce 2006 konalo první z nich. Brno převzalo výzvu na 2. kolokvium a dalo mu aktuální ná-

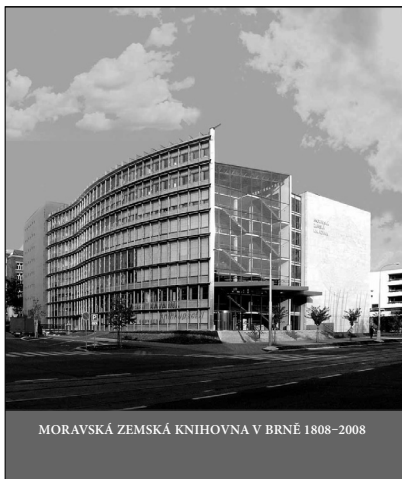
plň s obsahově i společensky vysokou úrovní. Další obdobné kolokvium podle závěrů ministrů kultury zemí V4 by mělo následovat opět za dva roky.

Účastníci kolokvia dostali u příležitosti oslav Pamětní list s litografií Franze Richtera, zobrazující Zelný trh s Dietrichštejnským palácem, kde knihovna v 19. století měla své působiště.

Uspořádání mezinárodního kolokvia by samo o sobě bylo dostačující k připomenutí výročí knihovny, ale souběžně probíhající další akce byly připraveny na stejné vysoké úrovni.

Vydaná jubilejní publikace *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008* (ISBN 978-80-7051-177-0) je zaměřena na sbírky, kterými se knihovna může pochlubit. Podařilo se sestavit reprezentativní bohatě ilustrovaný sborník statí o zajímavých sbírkách komenian, masarykian, osobních knihoven básníků a písmáků Otokara Březiny, Jakuba Demla, Josefa Floriana a vzácných rukopisů, tisků i kartografických dokumentů – Schramova sbírka vedut a portrétů, Mollova sbírka map a litografické pohledy Brna Franze Richtera. Poslední kapitola seznamuje se sbírkou zednářské literatury.

Výstava, pojatá shodně s obsahem jubilejní publikace o sbírkách, byla instalována v Rajhradě v Památníku písemnictví na Moravě. Nejen zajímavé exponáty jednotlivých tematických celků, ale zejména výtvarné ztvárnění ji zařadilo mezi

Publikace Moravská zemská knihovna v Brně

atraktivní akce. Vernisáž proběhla v rámci kolokvia a veřejnosti je přístupná až do konce listopadu 2008.

Knihovnicko-literární časopis *Duha* své letní číslo 2/2008 zaměřil tematicky na činnost Moravské zemské knihovny. Stěžejní články se vrací k nálezům zápisu o první knize knihovny z roku 1808 a také k událostem spojeným s nástupem historika Ladislava Hofmana za amanuense knihovny na počátku 20. století. O knihovně pojednávají i další rubriky – literární medailónek věnovaný

Vladislavu Dokoupilovi a rozhovor s nestorem českého knihovnictví Milošem Papírníkem.

Moravskou zemskou knihovnu můžeme zařadit k nejstarším knihovnám u nás. Svě dvousté výročí si připomenula důstojným způsobem, který se jistě pevně zapsal do povědomí našich i zahraničních knihovnických odborníků, stejně jako široké veřejnosti díky mediální publicitě.

Většina akcí se odehrávala mimo novou moderní budovu knihovny, přesto i tam byli účastníci kolokvia pozváni a slova obdivu od zahraničních účastníků, kteří v ní byli poprvé, potěšila. Knihovna je ve své nové budově již osmým rokem a je moderním centrem informačních služeb stále většimu počtu uživatelů. Pro ně byl připraven dárek v podobě bezplatné roční registrace v jubilejním červencovém měsíci, kterou využilo přes tisíc nových čtenářů, tedy nejméně desetkrát více, než bylo v této prázdninové době obvyklé.

Sto dvacet let Muzea Komenského v Přerově

František Hýbl

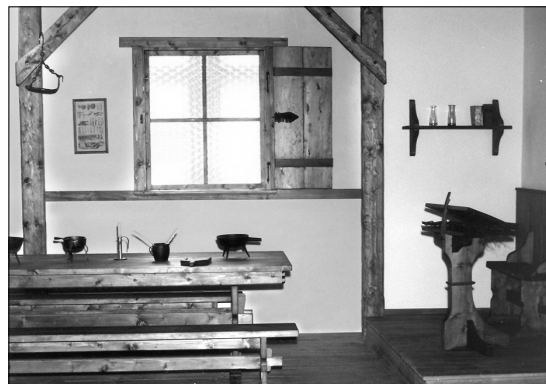
„Být v Přerově a nepodívat se do Muzea Komenského je obdobné jako navštívit Prahu a nespátřit Hradčany či Národní divadlo!“ Těmito slovy vítal návštěvníky přerovského muzea kustod komeniologických sbírek, učitel a esperantista Josef Krumpholc (1870–1950), uznávaný znalec života a díla Učitele národů nejen u nás, ale i v zahraničí.

Středomoravský Přerov, ryze české město na Moravě, se hlásil od nepaměti ke slavné česko-bratrské tradici. V srpnu roku 1874 zde byla odhalena první socha J. A. Komenského na světě, jejímž autorem byl profesor modelování na české vysoké škole technické v Praze Tomáš Seidan (1830–1890). Světový primát má toto město, rozprostírající se na obou březích řeky Bečvy, i v založení muzea, zaměřeného výhradně k životu a dílu Komenského a jeho pokračovatelů v české škole. Muzeum Komenského v Přerově bylo založeno v roce 1888 zdejším ředitelem měšťanské školy Františkem Slaměnkem (1845–1919) a Ústředním spolkem jednot učitelských na Moravě, jehož byl tento přerovský učitel dvacet roků předsedou.

Písemné a tištěné památky na slavnou česko-bratrskou minulost započal sbírat Slaměnk již od šedesátých let 19. století nejprve v českých zemích, zvláště pak na Valašsku. Na přelomu století úzce spolupracoval nejen s našimi i zahraničními komeniology, ale i s antikváři různých evropských států. V devadesátých letech 19. století a také na počátku dvacátého století navštěvoval místa, která měla

spojitost s pobytem Mistra Jana Husa, Jana Amose Komenského i dalších osobností české historie. Odborná pojednání pak publikoval v našich i zahraničních novinách a odborných časopisech.

Na těchto cestách navázal kontakty s vědeckými pracovníky, muzejníky, knihovníky i antikváři. Pro přerovské muzeum z cest dovezl velmi cenné sbírkové předměty. Tak koupil celou řadu komeniologických unikátů, jako např. Komenského mapu Moravy z roku 1627, dopis J. A. Komenského českým bratrům do Lešna z 2. dubna 1662, třetí díl Komenského Truchlivého Řvání hrdličky (1651), desítky Januů, řadu Orbisů a jiných děl Učitele národů, jako např. Lux in tenebris (1657, 1665), Diogenes cynicus (1658), Abrahamus patriarcha (1661), Opera didactica omnia (1657), Schola ludus (1656), Panegyricus Carolo Gustavo (1655), Pansophiae prodromus (1637), Pansophiae diatyposis (1643), Historiae revelationum (1659) aj. Neméně cenné byly Slaměnkem získané česko-bratrské kancionály, vydané v polských Šamotu-

Detail třídy z doby Komenského (17. stol.)

Třída z období Rakouska-Uherska před r. 1914

lích za redakce Jana Blahoslava a dále pak v moravských Ivančicích a Kralicích, nebo jednodílka a šestidílka Bible kralické a řada česky vytištěných biblí v 15.–17. století, které pak podrobně popsal Slaměník v publikaci *Staré tisky českých biblí* v roce 1919. V jeho sbírkovém souboru chyběla pouze Bible kutnohorská z roku 1489.

Mimo to Slaměník soustřeďoval v Přerově památky na starou českou školu. V závěti z roku 1916 odkázal všechny své sbírkové předměty Muzeu Komenského města Přerova a českému učitelstvu na Moravě spolu s 10 000 korunami na údržbu muzea a jeho unikátních sbírek.

V roce 1902 vzniklo klasické regionální Městské muzeum v Přerově, které ve dvacátých letech bylo rozšířeno o Teličkovu archeologické muzeum a Hudečkovu sbírku hmyzu.

Po dokončení rekonstrukce přerovského žerotínského zámku v roce 1930 rozhodl zdejší městský úřad věnovat celou budovu muzejním

účelům a současně provést reorganizaci muzejních institucí a přestěhovat je z přerovských škol do zámku, kde bylo jak Muzeum Komenského, tak i Městské muzeum. Reinstalace muzejních expozic probíhala na zámku v letech 1931–1935.

Pro Přerov je typické, že všechna muzea vznikla buď přímo z iniciativy zdejších učitelů a pedagogů nebo za jejich přispění. V duchu původního Slaměníka i Městského muzea pokračuje i v dnešní době přerovské Muzeum Komenského, zvláště jeho specializované pracoviště dějin školství. Jeho jedinečné sbírky jsou často vyhledávány našimi i zahraničními badateli. Unikátní předměty jsou vystavovány nejen v českých zemích, ale i v dalších státech Evropy, např. v Itálii (Neapol, Bologna, Florencie), v Nizozemí (Naarden), v Polsku (Lešno, Varšava, Zelov), na Slovensku (Nitra) a na Ukrajině (Koločava).

V centrální evidenci sbírek na Ministerstvu kultury České republiky jsou z tohoto pracoviště zapsány sbírky historické kartografie, historické knižní fondy, učitelské kalendáře, ročenky a schematismy, kramářské písně, novodobá komeňána, školní mapy, školní nábytek a zařízení, školní obrazy, učebnice, učební pomůcky, výroční zprávy, pedagogické časopisy, archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a komeňologie. Toto specializované pracoviště spravuje také rozsáhlou knihovnu s metodickou a jinou literaturou, využívanou ve vzdělávacím i výchovném procesu.

U příležitosti letošního jubilea nejstaršího muzea Učitele národů na světě bude vydána publikace *Přerovské muzejnictví* a ve dnech 14.–15. října 2008 se uskuteční konference, která se bude zabývat tradicí J. A. Komenského u nás a ve střední Evropě v 19. století.

Výročí Městské knihovny v Prostějově

Miloš Kvapil

Letos uplynulo již plných 110 let od chvíle, kdy městská rada našeho slovatného města dospěla k názoru, že pro občany je nutné zřídit městskou knihovnu. Tomuto aktu předcházela doba usilování i doba mlžení, čili byl to pozvolný společenský proces. Rozhodnutí padlo 30. září za přítomnosti pana starosty Karla Vojáčka. Patří jim, panu starostovi i městské radě, za to věčná sláva a dík občanů, kteří vědí, proč jsou na světě knihovny a proč je knihovna i v Prostějově.

Městská knihovna je instituce stará, tradiční, oblíbená i opomíjená, konec konců jako všechny knihovny v našich zemích. Na počátku byl Moravský čtenářský spolek, nadnárodní a nadkonfesionální, dalo by se říci občanské sdružení. Vznikl již v roce 1849 a představoval prenatalní stadium prostějovského veřejného knihovnictví.

Druhý počátek knihovny, tentokrát jako instituce navázané na město, bylo ono 30. září 1898. Toho dne byla zřízena veřejná knihovna města Prostějova, samozřejmě ne na základě hnutí myslí městské rady, nýbrž po letech aktivit, usilování, psaní, vybírání peněz a všeho, čemu se nyní říká public relations. Vznikla městská knihovna, fond byl složen z fondů nejrůznějších spolkových knihoven a byl i ustaven knihovník. Stal se jím městský tajemník Josef Konvička, zajisté ctihodný muž.

Knihovna hledala prostory a vlastní tvář, to však přerušila válečná lítice a po válce bylo všechno jinak. Život knihovny příznivě ovlivnil knihovnický zákon, městská rada jmenovala měst-

ského knihovníka Filipa Cyrila Župku, známého autora a publicistu. Byla jmenována knihovní rada, ve které zasedal i P. Karel Dostál-Lutinov, který knihovně věnoval desítky hudebnin a nad hudebním oddělením bděl. Svědčí o tom zápisy z jednání knihovní rady. Městská rada dokonce prohlásila, že umístění knihovny v budově městských střelců z roku 1823 je provizorní a knihovna bude přestěhována do nového kulturního domu. Ten měl stát na místě, kde stojí dnešní PRIOR, a měl mít podobu svatopetrské baziliky v Římě. Na tuto stavbu, nebo jakoukoliv jinou, prostějovští čtenáři i knihovníci čekají dodnes.

Období 1918–39 lze charakterizovat jako období rozvoje, mírného, ale přesto rozvoje. Válečnou dobu knihovna přestála bez bombardování a větších následků. Pozdější vývoj byl jako u všech knihoven poznamenán kulturní revolucí, socialistickou soutěží a ostatními dobovými tanci.

Po roce 1989 knihovna prodělala dvě zásadní změny: za prvé problematickou rekonstrukci, která nepřinesla žádné rozšíření prostor ani transformaci. Dá se říci, že v té době byl okresní knihovnický systém, verbatim et literatim, rozkotán na prvočinitele. O této době lze jen konstatovat, že od září 1997 byla knihovna jako jedna z prvních v našich zemích připojena na internet.

Po vytvoření, nebo spíše obnovení původní a tradiční Městské knihovny 1. září 1998 knihovna nebyla nadána regionálními funkcemi, jak se ještě do 25. srpna toho roku předpokládalo, ale

stala se čistě městskou institucí. Toto období je poznamenáno dobrými vztahy se zřizovatelem, korektním jednáním s metodicky řídicím útvarem a pozvolným a plynulým rozvojem knihovnických a informačních služeb. Výkonem regionálních funkcí byla knihovna pověřena až v souvislosti s novým knihovním zákonem 257/01 Sb. Vykonává je pro téměř všechny obce Prostějovska, tedy pro 112 obcí.

Knihovna pracuje od počátku roku 2004 v systému Clavius, je plně automatizována, poskytuje občanské informace v nejširším rozsahu, spolupracuje s Informačním centrem neziskových institucí, Ministerstvem zahraničních věcí, řadou tuzemských i zahraničních knihoven. Knihovna je institucionálním členem SKIP – Svazu knihovníků a informačních pracovníků.

Pro uživatele je nepravidelně vydáváno Knihovnické čtení a od roku 2001 i edice nazvaná Prostějovská knižnice. Knihovna je již řadu let editorem kulturní revue Štafeta.

Knihovna každoročně pořádá nějaký seminář věnovaný práci knihoven, např. s pubescentní mládeží, se zdravotně postiženými uživateli. Tyto akce mají celostátní charakter i význam.

Vypadá to, jakoby žádné problémy nebyly, nebo jen v mizivém počtu. Existuje však jeden velký a zásadní problém, a to je problém prostorů. V budově z roku 1823, jen těžko schopné rozšíření, nelze služby rozvíjet donekonečna. Dětské oddělení, které od léta 1968 sídlilo v zámku, se 1. června 2006 přestěhovalo do budovy Vápenice 9.

Knihovna je svou funkcí určena především literatuře, tedy slovům, ale sleduje i statistické ukazatele vlastní činnosti. Ty nejsou nikým předepsané,

sledujeme je však proto, abychom opravdu věděli, jak pracujeme. Doufám a chvílkami i věřím, že prostorové problémy prostějovské knihovny budou vyřešeny způsobem, který si tato instituce zaslouží. Čeká na to již celá desetiletí a s ní i občané města.

Rád bych také zdůraznil pro neknihovníka věc nesamozřejmou, že naše činnost není samoučelná, ale je určena všem čtenářům, uživatelům a přátelům knihovny. Jsou to oni, pro které naši práci vykonáváme. Jsou to oni, pro které práci zlepšujeme a rozšiřujeme. Jsou to prostě naši přátelé a jakákoliv práce pro přátele není prací, ale radostí.

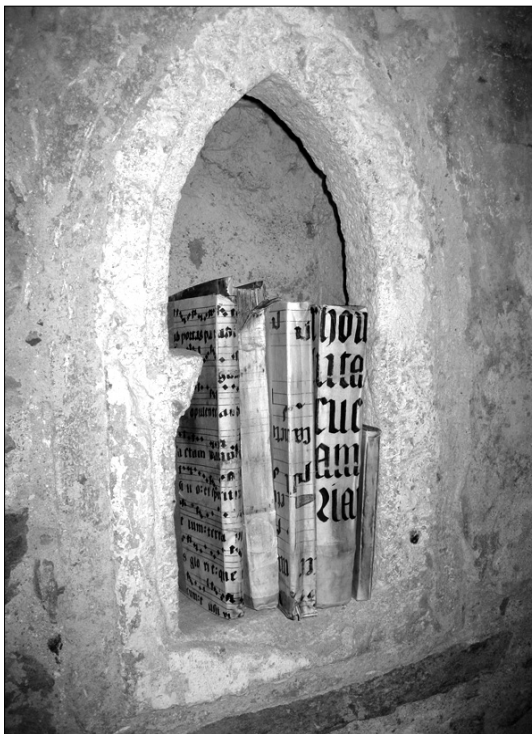
Po 110 letech oficiální existence městské knihovny opět stojíme na velkém rozcestí. Odtud vede řada různých cest. Může to být cesta balzacovská, nebo dickensovská, konkrétněji vyjádřeno, může to být cesta Ztracených iluzí, nebo Nadějných vyhlídek. S oběma cestami má prostějovská knihovna a její pracovníci bohaté zkušenosti.

Za rakouskými klášterními knihovnami

Petra Kubíčková

Ve dnech 23. 9.–25. 9. 2008 jsme se s kolegy z Vědecké knihovny v Olomouci zúčastnili akce SDRUKu (Sdružení knihoven České republiky – www.sdruk.cz), a to vzdělávací služební cesty po rakouských klášterních knihovnách. Zájezdu se účastnila asi třicítka knihovníků z celé ČR, z naší knihovny pracovníci historických fondů (R. Krušínský, M. Korhoň, P. Kubíčková) a vedoucí jmenného popisu L. Macháčová. Dobře zorganizovaná akce a zejména samotné kláštery a jejich knihovny v nás zanechaly i přes nepříznivé počasí opravdu intenzivní dojem. K tomu přispěl i samotný průvodce celé akce, prof. Jaroslav Sýkora, CSc., historik a bývalý vysokoškolský pedagog, zabývající se především novodobými dějinami, aktivní člen Muzejní a vlastivědné společnosti, z jehož iniciativy se pořádají již od roku 1991 pravidelné exkurze v tuzemsku i zahraničí, pravidelné přednášky i vycházky.

Skriptorium v Altenburgu

1000 n. l. a pak se neustále zvyšoval. Zejména od raného středověku byly kláštery středisky kultury, vzdělanosti a umění. Byly při nich zřizovány školy, knihovny a skriptoria a v nich opisovány a uchovávány spisy klasických i křesťanských autorů, velká pozornost byla věnována také výtvarnému umění

Neuvěřitelně vitální pán nám byl po celou dobu skvělým průvodcem, znal veškerá místa naší cesty opravdu dokonale a nezaskočila ho žádná situace.

Zakládání klášterů v Evropě mělo od přelomu 5. a 6. století především význam náboženský a sociální. Klášter (tj. církevní stavba nebo areál, který obývají řeholní osoby – mniši nebo řeholnice, přičemž obyvatelé kláštera jsou vždy ze stejného církevního řádu – např. benediktini, františkáni, cisterciáci, karmelitáni, vincentky aj.) byl jakýmsi středobodem v dané oblasti, odkud docházelo k upevňování víry. Počet klášterů v Evropě začal prudce růst kolem roku

a architektuře, kláštery měly zásluhu na kultivaci země a hospodaření, kromě toho byly vždy i ústavy charitativními.

Středověká vzdělanost formálně navazuje na vzdělanost antickou a až do 11. století se tato soustředila výhradně do prostředí klášterů. V tamějších knihovnách se soustředila především literatura teologická a školská, knihovny také uchovávaly a opisováním rozmnožovaly díla antické literatury, spisy filozofické, lékařské, matematické a astronomické.

Do 2. poloviny 12. století byly klášterní stavby budované zejména ze dřeva, postupně nahrazované kamennými stavbami v románském slohu, od 13. století začíná převládat sloh gotický.

V období baroka se knihovny začaly zřizovat ve velkých a prostorných místnostech. Do knihoven bohatých klášterů putovaly knihy z klášterů v té době zrušených, fondy knihoven byly velmi bohaté. Většinu fondu tvořila literatura teologická, dále to byla např. literatura historická, přírodovědecká, zeměpisná, astronomická a humanitní, knihy o filozofii i matematice, ale také

Schodiště uvnitř knihovny v Göttweigu vede na ohoz

mapy, jazykové a naučné slovníky a encyklopedie, učebnice, beletrie i zábavná četba. Z architektonického hlediska jsou pak barokní knihovny nádhernou kombinací uměleckého řemesla (truhlářství, řezbářství), plastiky a malby.

Prvním klášterem, který jsme na naší cestě v Rakousku navštívili, byl benediktinský klášter Göttweig. Ten byl založen v roce 1083 pasovským biskupem sv. Altmannem. Byl postaven na hoře nad Dunajem na jihovýchodním okraji údolí Wachau v Dolním Rakousku, na místě, které bylo již v 6. stol. př. n. l. osídleno Kelty a ve 2.–3. stol. n. l. Římané. Zakladatel Göttweigu,

sv. Altmann, povolal do kláštera členy řádu Řeholních kanovníků sv. Augustina, augustiniánské kanovníky, které však již po 11 letech, v roce 1094, vystřídali benediktinští mniši. K zásadní přestavbě kláštera došlo v 15. století, ovšem po požáru v roce 1718 došlo ke konečné velkolepé barokní přestavbě, při níž se ze středověké stavby zachovaly pouze některé části jako chór a krypta kostela, část Křížové chodby, kaple sv. Erentrudy a hradní hejtmanství. Barokní část kláštera byla vystavěna

podle plánů vídeňského dvorního architekta J. L. von Hildebrandta. Klášterní barokní knihovna je umístěna v klauzuře a proto běžným návštěvníkům nepřístupná. My jsem však mohli, díky kontaktům rajhradského kláštera, knihovnu navštívit a poslechnout si i stručný výklad. Göt-tweigská knihovna obsahuje na 130 tisíc svazků knih s převážně náboženskou tematikou, dále knihy z oblastí filozofie nebo filologie, uchovává také rukopisy, jejich zlomky nebo inkunábule (např. vystavený prvotisk od Günthera Zainera-Schwabenspiegel z roku 1475). Rukopisy i prvotisky uchovávají ve starých dřevěných skříních (!) a některé z rukopisů jsou permanentně otevřeny ve výstavních vitrínách. Nejstarší rukopis pochází z roku 870 n. l. Katalog knih vznikl v roce 1770 a je rozdělen tematicky. Také knihy v policích jsou řazeny podle oborů, signatura se skládá z římského čísla (regál), velkého písmena (polička), arabského čísla (postavení na polici) a malého písmenka (řada na polici). Příklad: XIX A 29 b. K dispozici slouží i klasický lístkový katalog a mikrofilmové kopie.

Nejstarší část Klosterneuburgu – křížová chodba

Druhou zastávkou v prvním dni naší cesty byl augustiniánský klášter Klosterneuburg. Ten leží přímo před branami Vídně, několik málo kilometrů vzhůru po Dunaji. Klášter založil roku 1114 markrabě Leopold III., který byl později svatořečen. Velmi oblíbená je také pověst o založení kláštera, ta říká, že devět let po tom, co manželka Leopolda, Agnes, ztratila svůj svatební závoj, Leopold jej při lovu neporušený našel, jak visí na keři černého bezu a v tomto místě nechal postavit klášter, do kterého pak povolal augustiniány, díky kterým tento klášter prošel jako středisko vědy a kultury. Původně románská a gotická architektura kláštera byla v 18. století nahrazena velkolepou barokní dostavbou, původně měl být klášter obrovským letním sídlem císaře Karla VI. ve stylu španělského Escorialu, ovšem tento záměr, díky předčasné smrti Karla VI., nebyl nikdy uskutečněn. Až o 100 let později se podařilo dokončit alespoň čtvrtinu z plánovaného rozsahu. Vznikla nádherná Sala Terrena, která dnes slouží jako fascinující výchozí bod rozličných tematických

prohlídek kláštera. I tak byla pro nás nejzajímavější částí prohlídky nejstarší románsko-gotická část kláštera s křížovou chodbou a gotickou katedrálou a zejména prohlídka známého Verdunského oltáře, který byl vytvořen koncem 12. století během desetileté práce zlatníka Mikuláše z Verdunu a který je považován za jedno z nejzásadnějších zachovaných středověkých uměleckých děl svého druhu v Rakousku. Barokní knihovna kláštera patří mezi největší soukromé vědecké knihovny v Rakousku, obsahuje kolem 240 tisíc svazků, mezi jinými 1200 středověkých rukopisů a 800 prvotisků, není ovšem přístupná veřejnosti, pouze ve výjimečných případech se lze domluvit na omezeném studiu některých tisků. Klášter Klosterneuburg je dnes nejen místem víry a místem uložení jedinečných kulturních pokladů, ale poskytuje útočiště nejstaršímu a největšímu vinarství v Rakousku a nabízí v klášterní vinotéce degustace a prodej vína.

Další den nás čekalo daleko náročnější putování, celkem jsme navštívili čtyři kláštery.

Symbolický příchod klášterní zahradou v Altenburgu

Po krátké prohlídce historického městečka Eggenburg se zbytky městského hradu jsme navštívili benediktinský klášter Altenburg z 12. století, kde se nacházela obsahově menší knihovna v barokním mramorovém sále připomínajícím kostel. Knihovna čítá kolem 10 tisíc svazků převážně z 18.–19. století, včetně 44 rukopisů. Klášter je jednou z předních staveb rakouského baroka vůbec a velkolepé prostory slouží koncertním a hudebním produkcím včetně prestižnímu Kammermusik Festival Austria či Altenburger Musik Akademie.

Třetí naší zastávkou byl cisterciácký klášter

Zwettl. Byl založen v roce 1137 Hadmarem I. z Kuenringu a je rodovým klášterem Kuenringů. Dnešní podoba kláštera vznikala po osm stiletí, prolínají se tu dohromady prvky románského a gotického stylu, renesance i baroka. Do dnešních dnů zůstala zachována překrásná křížová chodba se zahradou, románský kapitulní sál a gotický kostel, ovšem s barokním vybavením. Poslední velká přestavba nastala za opata Melchiora v letech 1720–1740. Knihovna kláštera bohužel

Barokní knihovni sál v Altenburgu slouží jako knihovna i aula

nyní prochází rekonstrukcí a bude návštěvníkům přístupná až od roku 2009. Knihovni sál byl postaven v letech 1730–1732 Josefem Munggenastem a vyzdoben freskami od Pavla Trogera (rakouský malíř a grafik, který je mimo jiné autorem výzdoby letního refektáře kláštera Hradisko u Olomouce, freska Zázračné rozmnožení chleba), znázorňujícími scény ze života Herkula. Ze 12. století pochází klášterní skriptorium, ve kterém mniši vyhotovovali rukopisy zejména liturgické povahy, analý

*Dobro vítězí v podobě anděla nad démonem
(klášterní kostel v Zwettlu)*

a urbáře pro evidenci majetku a příjmů. Bohatý knihovni fond ukrývá krom jiného 425 rukopisů a téměř 300 prvotisků.

Po prohlídce kláštera Zwettl a jeho oranžerie jsme se přesunuli do městečka Dürnstein se stejnojmenným klášteřem a zříceninou hradu Dürnstein nad městem, který byl v letech 1192–1193 místem nedobrovolného pobytu anglického krále Richarda Lví srdce. Hrad Dürnstein byl v roce 1645 zničen švédským vojskem. Zdejší klášter

Studna je místem k rozjímání v oranžérii v Zwettlu

byl založen v roce 1410 a osídlen augustiniány, kteří sem přišli z české Třeboně. V 18. století byl klášter barokizován architekty Munggenastem a Steinlem. Modrobílá věž klášterního kostela se stala symbolem malebného údolí Wachau a v roce 2001 bylo městečko společně s údolím jmenováno kulturním dědictvím UNESCO.

Předposlední zastávkou našeho zájezdu byl impozantní benediktinský klášter Melk, jeden z nejslavnějších rakouských klášterů vůbec. Od roku 996 až do dnešní doby patří Melk k nejvýznamnějším kulturním a duchovním centrům v Rakousku, nejprve jako babenberský hrad a potom po devět století jako benediktinský klášter, jeden z největších v Evropě. V roce 1089 opustil markrabě Leopold II. sídelní hrad Melk a věnoval jej benediktinům, kteří tam zůstali dodnes. Již od

Glóbus v knihovně v Melku

12. století fungovala při klášteře škola a knihovna, ve které byly shromažďovány i zhotovovány cenné rukopisy. Význam kláštera vzrostl v roce 1113, kdy mu Leopold III. věnoval rozsáhlé majetky včetně ostatků sv. Kolomana. V roce 1297 bylo opatství zničeno požárem a znovu postaveno. V 15. století vzešla z Melku jedna z nejdůležitějších klášterních reforem středověku („Melker Reform“), jejíž podstatou byl návrat k dodržování zásad sv. Benedikta – především askeze a pokory. Rozsáhlá barokní přestavba kláštera následovala po jeho zničení Turky v roce 1683. Přestavbou byl pověřen Jakob Prandtauer, který mistrovsky skloubil jednotlivé stavby kláštera do jednotně působícího celku, zakomponovaného do přírody. Po klášterním kostele sv. Petra a Pavla je druhou nejvýznamnější částí komplexu klášterní knihovna, budovaná

Plastická výzdoba fasády v Kremsmünsteru

v duchu benediktinského hesla „Ora et labora et lege“ (modli se a pracuj a čti). Knihovna zabírá 12 místností a obsahuje přibližně 100 tisíc svazků, především se jedná o vědecké publikace z nejrůz-

nějších oborů, můžeme zde najít 1888 rukopisů, z toho 1230 středověkých rukopisů z 9.–16. století, 798 prvotisků, téměř 23 tisíc starých tisků a více než 30 tisíc tisků z 19. století. Všechny rukopisy

jsou přístupné na mikrofilmech. Mezi nimi nejvýznamnější jsou *Melker Annalen* z 20. let 12. století, které jsou důležitým pramenem pro rané dějiny Babenbergů a kláštera v Melku, nebo rukopisné komentáře k regulím sv. Benedikta z poloviny 13. století. Nádherný dvoupodlažní knihovni sál je zdoben mramorem i dřevem, stojacími glóby, na stropě se nachází monumentální freska Pavla Trogera. V sále můžeme najít asi 16 tisíc knih, jež jsou uspořádány podle oborů, např. v regálu I. Bible, v regálech II.–VII. teologie, dějiny v regálech X.–XV. apod.

Závěrečný den jsme měli na programu poslední z klášterů, benediktinský Kremsmünster, tentokrát již na území Horního Rakouska. Jde o nejstarší klášter, který jsme po cestě navštívili, byl založen již v roce 777 n. l. bavorským vévodou Tassilem III. a patří mezi nejvýznamnější rakouské církevní objekty. Legenda o založení říká, že Tassilův syn Günther byl na tomto místě zabit na lovu kancem, což připomíná mramorový pomník z roku 1300 v kostele. Klášterní kostel byl původně románskou bazilikou a byl v 17. století barokně přestavěn, v jeho pokladnici je uchováván Tassilův kalich z 8. století, čili památka rané středověké zlatnictví. Rozsáhlá stavba kláštera vznikala od poloviny 17. století a v jeho sbírkách najdeme oltář „pietra dura“, vyrobený v císařských dílnách v Praze, nebo obrazy ze sbírky Rudolfa II. na Pražském hradě, gotické deskové malby, české sklo z 16. století nebo rozsáhlé sbírky zbraní. Klášter obsahuje taktéž jednu z největších a nej-

starších klášterních knihoven v Rakousku, jež čítá přibližně 200 tisíc svazků, přesný počet není znám, patrně díky velkému množství zlomků. Je zde asi 400 rukopisů a 900 prvotisků, které jsou uloženy v klimatizovaném trezoru. Mezi nejvýznamnější díla patří iluminovaný *Codex millenarius*, latinský rukopis čtyř evangelií, napsaný kolem roku 800. Přímo v sále knihovny můžeme vidět například originál žaltáře pro opata Ulricha z roku 1465, kde je v iniciále nejstarší vyobrazení středověkého, ještě nebarokizovaného kláštera. Hlavní sál knihovny měří úctyhodných 65 metrů, stropy jsou bohatě vymalovány, knihy jsou uloženy ve vyřezávaných a vykládaných pozlacených dřevěných knihovnách, interiér doplňují výstavní vitríny a glóby. Ke klášteru patří i devítipatrová matematická věž z roku 1760 s astronomickou observatoří nebo klášterní škola, od roku 1549 veřejné gymnázium, které v letech 1818–1826 navštěvoval také spisovatel Adalbert Stifter, který psal hlavně o jihočeské historii a o Šumavě.

Klášterní a kapitulní knihovny v Rakousku patří díky svému cennému obsahu, své historii i současnosti k významnému duchovnímu i kulturnímu dědictví nejen v Rakousku, ale v celém středoevropském prostoru. Návštěva několika z nich byla natolik zajímavá, že bych se nebránila navštívit tato místa plná historie, krásné přírody, ale i příjemných lidí a dobrého vína opět někdy v budoucnu. Závěrem alespoň odkaz na vynikající webové stránky o rakouských kláštorech a jejich knihovnách – <http://www.klosterbibliotheken.at>.

Zelené perly / Historické zahrady a parky Olomouckého kraje

„Láska k přírodě roste s věkem, inspiruje, naplňuje, utěšuje a činí život hodným žítí. Tajemstvím života je osázet květinami tu krátkou cestu, která vede mezi dětskou kolébkou a hrobkou.“

Charles-Joseph de Ligne (1735–1814)

Více než dvě stě let staré vyznání vojevůdce a diplomata v habsburských službách, ale také milovníka přírody a autora knihy *Der Garten zu*

Beloil se stalo mottem výstavy, kterou na podzim letošního roku připravilo Vlastivědné muzeum v Olomouci ve spolupráci s Vědeckou knihovnou v Olomouci, olomouckými pracovišti Zemského archivu v Opavě a Národního památkového ústavu a Státním okresním archivem v Olomouci. *Zelené perly* představí především z hlediska uměleckohistorického tučet zahrad a parků, jež patří mezi přibližně pěti desítkami památkově chráněných objektů historické zeleně v našem kraji k těm

nejhodnotnějším: zámecké parky ve Velkých Losínách, Loučné nad Desnou, Žádlovicích, Veselíčku, Náměšti na Hané, Čechách pod Kosířem, park u sobotínského mauzolea svobodných pánů Kleinů z Wiesenberga, kulturní krajinu Nových Zámků u Litovle, Smetanovy, Čechovy a Bezručovy sady v Olomouci a Arboretum v Bílé Lhotě.

Prostřednictvím historických plánů, vedut, dobových fotografií a pohlednic, starých tisků věnovaných zahradní architektuře či botanice, ale i zahradního inventáře – váz, plastik a nábytku – chce výstava oživit zaniklou krásu zahrad a parků, jejichž současný stav je většinou výsledkem neblahého vývoje naší společnosti

Část zámecké zahrady ve Veselíčku

Jiří Antonín Heinz: Delfín s puttem, kolem r. 1740, plastika z vrcholně barokní zámecké zahrady ve Velkých Losinách (Foto: Milan Fíjka, 2005)

po roce 1945. Řada exponátů, které na výstavu zapůjčují kulturní instituce z celé Moravy, přitom bude vystavena vůbec poprvé. Výstava představuje také osobnosti, které se o vznik našich „zelených perel“ zasloužily, a zařazuje tyto objekty historické zeleně do kontextu evropské zahradní tvorby.

Výstava *Zelené perly / Historické zahrady a parky Olomouckého kraje* je v olomouckém Vlastivěd-

Jan Jiří Lehner: Alegorie Bolesti – Milón Krotónský, kolem r. 1735, plastika z vrcholně barokní zámecké zahrady ve Velkých Losinách (Foto: Milan Fíjka, 2005)

ném muzeu přístupná od 14. listopadu 2008 do 11. ledna 2009, vždy od středy do neděle od 10 do 17 hodin. Svými výtvarnými pracemi ji doprovázejí žáci základních a středních škol Olomouckého kraje a k výstavě vychází rovněž barevná publikace.

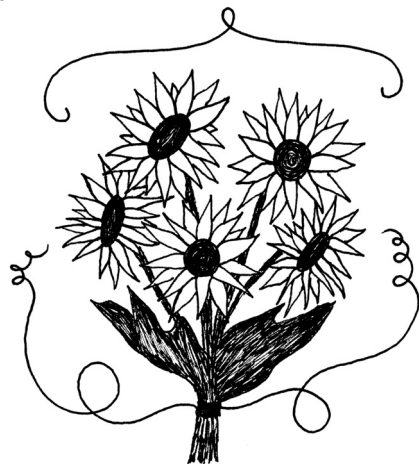
Renáta Fíjková, kurátorka výstavy

Letošní vítězná knihovna se nachází v Olomouckém kraji!

Gratulujeme Obecní knihovně Pavlovice u Přerova k získání státní ceny Knihovna roku 2008.

Ministr kultury Václav Jehlička předává státní cenu Knihovna roku 2008

Danuše Sklenářová, vedoucí knihovny

Foto Eva Hodíková

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

LEDEN

Cekota, Antonín – redaktor; spisovatel

* 13. 01. 1899 Napajedla, okr. Zlín

† 17. 10. 1995 Kanada

Místa působení: Zlín

Pozn.: byl redaktorem a vedoucím časopiseckého vydavatelství firmy Baťa ve Zlíně a později působil u této firmy v Kanadě

Literatura: Vopravil, J.: Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Praha 1973; www.kfbz.cz/kalend.htm

Cvek, Robert – prozaik

* 06. 01. 1979 Krnov, okr. Bruntál

Místa působení: Ostrava; Krnov, okr. Bruntál

Pozn.: šachový velmistr; autor sci-fi povídek a črt ze šachového prostředí; přispívá do šachových časopisů

Literatura: www.zar.cz/Au-CvekRob.htm

Dryšl, Zdeněk – dramaturg; filmový herec; publicista; činoherní herec

* 30. 01. 1939

Místa působení: Blansko; Brtnice, okr. Jihlava; Jihlava; Uherské Hradiště

Literatura: Hejl, E. – Procházka, Z.: Koho dal náš okres divadlu. Blansko 1986.

Hauková, Jiřina – básnířka; překladatelka

* 27. 01. 1919 Přerov

† 15. 12. 2005 Praha

Pozn.: od roku 1950 spisovatelka a překladatelka

z povolání; překlady z angličtiny; po roce 1970 vydávala v samizdatu

Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Hůlka, Jaroslav – básník; prozaik

* leden 1899 Volyně, okr. Strakonice

† 04. 05. 1924 Volyně, okr. Strakonice

Místa působení: Brno

Pozn.: přispíval do Národní politiky, Rudého práva, Proletkultu aj.; představitel české proletářské literatury

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů. Praha 2005.

Charvát, Vincenc – překladatel; redaktor

* leden 1889 Třebíč

† 25. 01. 1947 Praha

Pozn.: působil jako domácí učitel v Rusku; v letech 1917–18 redaktor časopisu Čechoslovan v Kyjevě; v letech 1920–25 předseda Svazu československých legionářů; v letech 1925–38 redaktor Práva lidu; překlady z ruštiny a ukrajinštiny; za 2. světové války vězněn v koncentračním táboře Buchenwald

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Ježek, Karel Hynek – prozaik

* 20. 01. 1889 Lomnice nad Popelkou, okr. Semily

† 30. 09. 1959 Praha

Místa působení: Opava

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Kocourek, Josef – básník; prozaik

* 22. 01. 1909 Brdo, okr. Jičín

† 31. 03. 1933 Brdo, okr. Jičín

Místa působení: Mírov, okr. Šumperk; Štítý, okr. Šumperk; Řepová, okr. Šumperk

Pozn.: autor fejetonů, reportáží a kritických příspěvků pro Lidové noviny, Levou frontu, Tvorbu aj.

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985.

Kotík, Jaromír – publicista; muzejní pracovník; archivář; historik

* 19. 01. 1919 Velká Bíteš, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Velká Bíteš, okr. Žďár nad Sázavou; Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: publikoval v Kulturním zpravodaji ve Velké Bíteši a Velkém Meziříčí, ve Vysočině, Rovnosti aj.

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992; Vlastivědný věstník moravský, 51, 1999, č. 2; Hoffmannová, J. – Pražáková, J.:

Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Kouřil, František – vlastivědný pracovník; kronikář

* leden 1909 Velké Opatovice, okr. Blansko

† 21. 08. 1999

Literatura: Týden u nás, 19.1.1994; Vlastivědný věstník moravský, 51, 1999, č. 4.

Kretz, František – básník; hudebník; národopisný pracovník; redaktor

* 04. 01. 1859 Blansko

† 04. 06. 1929 Uherské Hradiště

Místa působení: Blansko; Holešov, okr. Kroměříž; Uherské Hradiště

Pozn.: založil Národopisné muzeum v Uherském Hradišti

Literatura: Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, 13, 1969, č. 1; Polák, V.: Literární místopis okresu Blansko. Blansko 1985.

Lehár, Jan – filolog; autor odborné literatury; literární historik

* 23. 01. 1949 Zábřeh, okr. Šumperk

† 29. 12. 2004 Praha

Pozn.: bohemista; působil v Ústavu pro českou literaturu AV ČR; přispíval do odborných časopisů Česká literatura, Slovo a slovesnost, Listy filologické aj.; zaměření na románskou literaturu

Literatura: Česká literatura, 53, 2005, č. 2; Host, 21, 2005, č. 2.

Lukas, Josef – prozaik; autor odborné literatury; novinář

* leden 1899 Nový Malín, okr. Šumperk

† 03. 03. 1996 Bern (Švýcarsko)

Pozn.: v mládí odešel do Švýcarska; autor publikací převážně s textiláckou tematikou; v Bernu redigoval populárněvědecký časopis *Der Naturfreud* a měsíčník pro techniku *Schweizerische Neuheiten und Erfindungen*; měl přednášky v rozhlase

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 8 (20). Ostrava 2006; Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Mňačko, Ladislav – prozaik; redaktor; televizní scenárista; básník; dramatik

* 29. 01. 1919 Valašské Klobouky, okr. Zlín

† 24. 02. 1994 Bratislava (Slovensko)

Pozn.: slovenský prozaik a publicista; v letech 1968–90 žil v emigraci; roku 1990 se vrátil do Bratislavy a po rozpadu československého státu přesídlil do Prahy

Literatura: Kto je kto na Slovensku. Bratislava 1991; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Slovník slovenských spisovatelů. Praha 1999.

Nezval, Jindřich – prozaik

* 16. 01. 1909 Lažánky, okr. Blansko

† září 2000 Brno

Místa působení: Brno

Literatura: Černá, J.: Slovníček současných brněnských spisovatelů. Brno 1994.

Ondříček, Antonín – folklorista; knihovník; prozaik; divadelní režisér; divadelní herec

* 09. 01. 1909 Jihlava

† 25. 01. 1975 Jihlava

Místa působení: Jihlava

Pozn.: vydal pohádky a pověsti z Jaroměřicka; přispíval do jihlavské *Jiskry*

Literatura: Doupalová, E.: Slovník sběratelů, vydavatelů a zpracovatelů moravských lidových pověstí. Praha 1988.

Petr, Pavel – básník; redaktor

* 03. 01. 1969 Zlín

Místa působení: Zlín

Pozn.: redaktor časopisu *Host*; ovlivněn tradicemi katolické poezie

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Piskoř, Karel – dramatik; prozaik

* 21. 01. 1879 Hranice, okr. Přerov

† 18. 01. 1952 Praha

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Pozn.: značná část díla má fantastický ráz

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 2 (14). Ostrava 2001; Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 5. Opava 1983.

Schneider, František – hudebník; skladatel; spisovatel

* 24. 01. 1819 Boršov, okr. Svitavy

† 29. 01. 1905 Radešín, okr. Žďár nad Sázavou

Místa působení: Radešín, okr. Žďár nad Sázavou
Pozn.: psal německy

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.:
 Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou.
 Třebíč 1992.

Stanovská, Sylvie – básnička; literární publicistka;
 překladatelka

* 30. 01. 1969 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: inspirace Vysočinou; publikovala v periodikách Literární měsíčník, Tvorba, Rovnost aj.

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.:
 Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou.
 Třebíč 1992; Černá, J.: Slovníček současných
 brněnských spisovatelů. Brno 1994.

Vystrčil, František – literární kritik

* 30. 01. 1899 Dolní Dubňany, okr. Znojmo

† 11. 10. 1984 Ostrava

Místa působení: Břeclav; Ostrava-Přívoz, okr. Ostrava; Ostrava

Pozn.: spolupráce s Československým rozhlasem v Ostravě; divadelní a literární recenze v Červeném květu, Rovnosti aj.; zabýval se osobnostmi slovenského literárního a politického života

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 6 (18). Ostrava 2005; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Wolkerová, Zdena – spisovatelka

* 04. 01. 1879 Prostějov

† 26. 07. 1954 Prostějov

Oblast působení: Prostějovsko

Pozn.: matka Jiřího Wolkra

Literatura: Region Prostějovsko, 1999, leden–únor;
 Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

ÚNOR

Břeský, Edvard – publicista; básník

* 06. 02. 1889 Frýdlant nad Ostravicí, okr. Frýdek-Místek

† 24. 06. 1959 Praha

Oblast působení: Slezsko; Těšínsko

Pozn.: přispíval do řady novin a časopisů

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 3 (15). Ostrava 2002; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Daněk, Miroslav – básník

* 03. 02. 1929 Drnovice, okr. Vyškov

† 20.3.2007

Místa působení: Drnovice, okr. Vyškov

Pozn.: amatérský archeolog

Literatura: Vyškovské noviny, 21. 12. 2001; Vyškovské noviny, 30. 3. 2007.

Daňhelka, Jiří – editor; kulturní historik; literární historik; literární teoretik; filolog

* 07. 02. 1919 Praha

† 28. 03. 1993 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: v letech 1948–52 v Ústavu pro jazyk český ČSAV

Literatura: Listy filologické, 116, 1993, č. 1; Kdykde-co v Olomouci, 1994, č. 2; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995;

Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Zakladatelé a pokračovatelé. Olomouc 1996; Všeticka, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

David, Jacob Julius – básník; prozaik

* 06. 02. 1859 Hranice, okr. Přerov

† 20. 11. 1906 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: žil a tvořil ve Vídni; vztah některých děl k Novojičínsku; psal německy

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 3 (15). Ostrava 2002; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979.

Heteša, Petr – architekt; grafik; prozaik

* 25. 02. 1959 Šternberk, okr. Olomouc

Místa působení: Brno

Pozn.: soukromý podnikatel v oboru architektura, reklamní design, grafika, výstavnictví; působí v Českých Budějovicích

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 1. A–M. Praha 1991.

Jeřábek, Viktor Kamil – básník; prozaik

* 04. 02. 1859 Litomyšl

† 16. 04. 1946 Litomyšl

Místa působení: Brno; Oslavany, okr. Brno-venkov; Prštice, okr. Brno-venkov

Pozn.: autor cestopisů

Literatura: Veselý, A.: V. K. Jeřábek, člověk a dílo. Brno 1926.

Kudělka, Viktor – divadelní kritik; literární historik; překladatel

* 25. 02. 1929 Frýdlant nad Ostravicí, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Brno

Pozn.: v letech 1956–63 pracovník Slovanského ústavu ČSAV v Praze; zájem o dějiny české literatury, divadla a filmu; autor portrétů řady českých herců

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Tvorba, 1977, č. 15.

Mazel, Adolf – kronikář; spisovatel

* 06. 02. 1879 Zvole, okr. Žďár nad Sázavou

† 09. 03. 1944 Praha

Literatura: Bystřicko, 1991, květen; Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Pletka, Václav – archivář; básník; editor; folklorista; publicista; překladatel; sběratel hudebních rukopisů; sběratel lidových písní

* 22. 02. 1919 Brno

† 23. 5. 1997 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: specializace na městský folklor, dělnické a zlidovělé písně; audiovizuální dokumentace folklorního materiálu; spolupráce s V. Karbusickým

Literatura: Český lid, 81, 1994, č. 3; Československý hudební slovník osob a institucí. 2. M–Ž. Praha 1965; Hoffmannová, J. – Pražáková, J.:

Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Pospíšil, Josef – historik; kulturně-osvětový pracovník; publicista; vlastivědný pracovník

* 17. 02. 1869 Středokluky, okr. Praha-západ

† 31. 03. 1936 Plzeň, okr. Plzeň

Místa působení: Opava

Pozn.: zabýval se historií Slezska; přispíval do řady moravských časopisů

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 4 (16). Ostrava 2003; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Procházká, Jan – dramaturg; filmový scenárista; prozaik

* 04. 02. 1929 Ivančice, okr. Brno-venkov

† 20. 02. 1971 Praha

Místa působení: Olomouc; Ondrášov, okr. Bruntál

Pozn.: pracoval ve Filmovém studiu Barrandov; spolupracoval s režisérem K. Kachyňou

Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M–Ž. Praha 1998; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002; Slovník českých spisovatelů. Praha 2005.

Rohel, Jan – folklorista; prozaik; redaktor; knihovník

* 09. 02. 1909 Pustkovec, okr. Ostrava

† 18. 12. 1989 Ostrava

Místa působení: Frýdek, okr. Frýdek-Místek; Karviná; Opava; Ostrava

Pozn.: sběratel hornického folkloru; autor životopisných medailonů; založil a spoluredigoval časopis Radostná země

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. Ostrava 1986; Trojí zastavení u Jana Rohla. Ostrava 1972; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Rusinský, Milan – divadelní kritik; filmový scenárista; literární historik; literární kritik; literární publicista; knihovník; prozaik; překladatel; rozhlasový pracovník; kulturně-osvětový pracovník

* 10. 02. 1909 Litovel, okr. Olomouc

† 08. 11. 1987 Ostrava

Místa působení: Ostrava

Oblast působení: Ostravsko; Slezsko

Pozn.: zabýval se divadelní kritikou; autor literárně historických studií, románů, povídek, rozhlasových her a literárních pásem

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Lányová, O. – Hoňková, M.: Milan Rusinský. Medailón a bibliografie k 60. výročí narození. Ostrava 1969; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M–Ž. Praha 1998; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Skácel, Jan – kronikář; muzejní pracovník; národopisný pracovník; historik

* 04. 02. 1899 Strážnice, okr. Hodonín

† 14. 06. 1984 Veselí nad Moravou, okr. Hodonín

Místa působení: Strážnice, okr. Hodonín; Ždánice, okr. Hodonín

Oblast působení: Slovácko

Pozn.: učitel a ředitel měšťanských škol; organizátor strážnických slavností; regionální historik

Literatura: Kdy zemřeli...? 1980 – 1985. Praha 1992.

Sládek, Jan Václav – ilustrátor; malíř; spisovatel

* 21. 02. 1909 Hukvaldy, okr. Frýdek-Místek

† říjen 1992 Ostrava

Místa působení: Ostrava; Příbor, okr. Nový Jičín; Český Těšín, okr. Karviná

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 3. Opava – Ostrava 1995; Lidová demokracie, 16.10.1992; Umělci socialistické současnosti. Ostrava 1988. – Katalog výstavy; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Voříšek, Rudolf – nakladatelský redaktor; překladatel; filosof

* 03. 02. 1909 Hodonín

† 01. 11. 1953 Praha

Pozn.: pracovník nakladatelství Vyšehrad

Literatura: Kdy zemřeli...? 1967–1970 a 1935 – 1936. Praha 1970.

Winder, Ludwig – prozaik; redaktor; dramatik; básník

* 07. 02. 1889 Šafov, okr. Znojmo

† 16. 06. 1946 Baldock (Velká Británie)

Pozn.: německy píšící moravský autor; v letech 1914–38 redaktor pražských novin Bohemia; v roce 1939 odešel do Velké Británie

Literatura: Osobnosti Znojemska /spisovatelé/. Znojmo 1988; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999; Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských. Praha 1987.

Zikmund, Miroslav – spisovatel

* 14. 02. 1919 Plzeň

Místa působení: Zlín

Pozn.: cestoval s Jiřím Hanzelkou; spolu napsali řadu cestopisů, natočili několik filmů a stovky reportáží; od roku 1953 žije ve Zlíně

Literatura: Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

BŘEZEN

Bartoča, Josef – editor; literární historik; literární kritik; filolog; překladatel

* 21. 03. 1859 Lověšice, okr. Přerov

† listopad 1927 Olomouc

Místa působení: Brno; Olomouc; Přerov; Uherské Hradiště

Pozn.: věnoval se národně kulturní činnosti v různých spolcích a organizacích

Literatura: www.kfbz.cz/kalend.htm; Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001; Biografický slovník českých zemí. [2.] B–Bař. Praha 2005; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Bláhová, Dagmar – herečka; autorka dětské literatury

* 08. 03. 1949 Radčice, okr. Liberec

Místa působení: Brno

Pozn.: od roku 1980 žila v Austrálii; dramaturgicky upravuje a překládá českou dramatickou literaturu; autorka pohádek

Literatura: Československý biografický slovník. Praha 1992; Český taneční slovník. Praha 2001; Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky. 1. A–K. Praha 2006.

Brauner, Bohumil – spisovatel; vydavatel

* 31. 03. 1899 Moravský Krumlov, okr. Znojmo
† 1986

Místa působení: Moravský Krumlov, okr. Znojmo

Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojemska. Místopis. Znojmo 1998.

Dobeš, Pavel – hudební skladatel; kytarista; textař; zpěvák

* 22. 03. 1949 Frýdek-Místek

Místa působení: Ostrava

Pozn.: žije v Hradci Králové; vlastník vydavatelství Pear; v počátcích své písňové tvorby psal jednoduché písně s dějovými zvraty, ve kterých používal ostravský dialekt

Literatura: Rohál, R.: Populární slovník českých zpěváků. Praha 2004; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Rock & Pop, 2, 1991, č. 4; Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 1. A–M. Praha 1991.

Dorazil, Otakar – historik; spisovatel

* 19. 03. 1889 Strážnice, okr. Hodonín

† 1979 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Pozn.: autor populárně historických knih, příruček, Dějepisného atlasu z roku 1937; působil v Praze; lektor výuky dějepisu na Fil. fak. UK v Praze

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Československý biografický slovník. Praha 1992.

Haluzický, Bohumil – básník; hudební organizátor; literární historik; prozaik; redaktor

* 08. 03. 1879 Bzová, okr. Uherské Hradiště

† 11. 01. 1957 Bratislava (Slovensko)

Místa působení: Brno

Pozn.: vydal knihu Stopami rozpomienok

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Československý hudební slovník osob a institucí. 1. A–L. Praha 1963; Slovenský biografický slovník. (Od roku 833 do roku 1990). 2. E–J. Martin 1987.

Jasiczek, Henryk – básník; prozaik; publicista

* 02. 03. 1919 Kottlingbrunn (Rakousko)

† 08. 12. 1976

Místa působení: Třinec, okr. Frýdek-Místek; Ostrava; Český Těšín, okr. Karviná

Pozn.: jeho poezie se vyznačuje bohatou metaforikou; často vystupoval v rozhlase; publikoval v polštině

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 8. Ostrava 1997; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy

a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník polských spisovatelů. Praha 2000.

Kadlec, Čeněk – básník; knihovník

* 29. 03. 1889 Loučany, okr. Olomouc

† 10. 03. 1967 Loučany, okr. Olomouc

Místa působení: Loučany, okr. Olomouc

Pozn.: lidový básník

Literatura: Slavík, B.: Hanácké písemnictví. Olomouc 1940.

Kubica, František – fotograf; hudebník; vydavatel

* 06. 03. 1909 Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

† 28. 02. 1973 Hartvíkovice, okr. Třebíč

Místa působení: Brno; Jihlava; Třebíč; Znojmo

Pozn.: houslista městského orchestru; vydal v bibliofilské úpravě básně J. Seiferta a J. Zahradníčka

Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojma. Znojmo 1996; Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992.

Kunzová-Friebelungová, Margarete – malířka; grafička; textilní návrhářka; básnířka; prozaička

* 28. 03. 1909 Libina, okr. Šumperk

† 05. 06. 1991 Wiesbaden (Německo)

Místa působení: Hanušovice, okr. Šumperk; Staré Město pod Sněžníkem, okr. Šumperk

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996; Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk

2001; Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2001. 6. Kon-Ky. Ostrava 2001.

Lichnovská, Mechtilda – prozaička; básnířka; dramatička

* 08. 03. 1879 Schloss Schönburg bei Pocking (Německo)

† 04. 06. 1958 Londýn (Velká Británie)

Místa působení: Hradec nad Moravicí, okr. Opava; Chuchelná, okr. Opava

Pozn.: autorka románů se společenskou problematikou; dopisující členka Bavorské akademie krásných umění v Mnichově; německy píšící autorka

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996; Vlastivědné listy, 1995, č. 1.

Michnová, Zuzana – hudební skladatelka; textařka; zpěvačka

* 31. 03. 1949 Jihlava

Pozn.: v roce 1968 se stala členkou skupiny Folksingers; od roku 1973 vystupovala s vlastní skupinou Marsyas, v níž se uplatňovala i autorsky

Literatura: Rohál, R.: Populární slovník českých zpěváků. Praha 2004; Melodie, 18, 1980, č. 6; Matzner, A. – Poledňák, I. – Wasserberger, I.: Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. 3. Praha 1990; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Neudová, Fanni – prozaička

* 06. 03. 1819 Loštice, okr. Šumperk

† duben 1894 Merano (Itálie)

Místa působení: Loštice, okr. Šumperk

Pozn.: autorka povídek ze života Židů
Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Nováková, Julie – filoložka; překladatelka
 * 09. 03. 1909 Praha
 † 19. 11. 1991 Praha

Místa působení: Olomouc
Pozn.: od roku 1961 vědecká pracovníce Ústavu pro jazyk český ČSAV v Praze; redaktorka a editorka latinských spisů J. A. Komenského
Literatura: Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Zakladatelé a pokračovatelé. Olomouc 1996.

Ošmera, Josef – básník; literární historik; redaktor; sběratel lidových pověstí; vydavatel; osvětový pracovník
 * 10. 03. 1899 Loukovice, okr. Třebíč
 † 20. 12. 1977 Klobouky, okr. Břeclav
Místa působení: Brno; Klobouky, okr. Břeclav
 Oblast působení: Břeclavsko
Pozn.: autor školních literárních příruček
Literatura: Kunc, J.: Slovník soudobých českých spisovatelů. Praha 1946; Malovaný kraj, 14, 1978, č. 2; Kdy zemřeli...? 1975–1979. Praha 1979.

Pohanka, Josef – editor; publicista; historik
 * 10. 03. 1919 Žďár nad Sázavou
 † 03. 09. 2001 Žďár nad Sázavou
Místa působení: Brno; Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou; Žďár nad Sázavou
Pozn.: byl iniciátorem a editorem žďárských publikací v letech 1956–1974; zakladatel žďárského

muzea; publikoval v Lidové demokracii, Jihlavské jiskře; regionální historik
Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992; Vlastivědný věstník moravský, 51, 1999, č. 3.

Rohál, Robert – spisovatel; redaktor
 * 11. 03. 1959 Přílepy, okr. Kroměříž
Místa působení: Holešov, okr. Kroměříž
Pozn.: vedl amatérské Divadélko v záběhu; spolupracoval s časopisy Populár, Melodie, Gramorevue, kam přispíval recenzemi desek a rozhovory se zpěváky; postupně psal do velkého počtu dalších novin, je též autorem rozhlasových hudebních pořadů
Literatura: Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Skyba, Zikmund – básník; novinář; prozaik; autor dětské literatury; překladatel; redaktor
 * 03. 03. 1909 Hvozdná, okr. Zlín
 † 1957 Praha
Místa působení: Slušovice, okr. Zlín; Vizovice, okr. Zlín
Pozn.: redaktor Práva lidu, Lidových novin; psal rozhlasová pásma, fejetony; překládal verše
Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Vopravil, J.: Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Praha 1973.

Slavická, Milena – historička; výtvarná kritička; výtvarná teoretička
 * 28. 03. 1949 Karviná

Pozn.: šéfredaktorka časopisu Výtvarné umění; příspěvky do časopisu Ateliér

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991.

Stránecká, Františka – národopisná sběratelka; prozaička

* 09. 03. 1839 Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

† 27. 05. 1888 Brno

Místa působení: Brno; Uherské Hradiště; Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: moravská národní buditelka; nazývána moravskou Boženu Němcovou, moravskou Karolinou Světlou nebo moravským Turgeněvem; psala články do řady časopisů; v povídkách popisovala život na moravském venkově

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005; Duha, 3, 1989, č. 1; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 3. N–S [i.e. P–S]. Brno 2003.

Tielsch, Ilse – publicistka; prozaička; básnířka; novinářka

* 20. 03. 1929 Hustopeče, okr. Břeclav

Místa působení: Znojmo

Pozn.: po 2. světové válce přesídlila do Rakouska

Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojma. Znojmo 1996; Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských. Praha 1987.

Valíček, Josef – archivář; kronikář; vlastivědný pracovník

* 15. 03. 1899 Tasov, okr. Třebíč

† 02. 07. 1986 Napajedla, okr. Zlín

Místa působení: Šternberk, okr. Olomouc; Olomouc

Oblast působení: Šternbersko

Pozn.: první český šternberský kronikář; byl všestranně kulturně a politicky činný; přispíval do regionálního tisku

Literatura: Hoffmannová, J. – Pražáková, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000; Valíček, J.: Pověsti z obcí na Šternbersku. Šternberk 2003; Hlůzová, V.: Osobnosti Šternberska ve 20. století. Šternberk 2007.

Vluka, Josef – básník; etnograf; národopisný pracovník; vydavatel

* 19. 03. 1869 Slavkov, okr. Opava

† 18. 02. 1950 Opava

Místa působení: Frýdek, okr. Frýdek-Místek; Orlová, okr. Karviná

Oblast působení: Frýdecko; Slezsko

Pozn.: působil také ve Vídní

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Vratislavský, Jan – houslista; publicista; hudební historik

* 26. 03. 1909 Humpolec, okr. Pelhřimov

† 26. 09. 1988

Místa působení: Brno

Pozn.: autor muzikologických publikací

Literatura: Přehled úmrtí osob české a slovenské hudební kultury v letech 1983–1990. Praha 1992; Československý hudební slovník osob a institucí. 2. M–Ž. Praha 1965; Kdy zemřeli...? 1986–1990. 2. K–Ž. Praha 1995.

Konec světa

Nový web olomoucké knihovny

Po více než sedmi letech Vědecká knihovna v Olomouci mění své webové stránky. Na adrese www.vkol.cz na návštěvníky čeká hned několik zajímavých a užitečných inovací. Samozřejmě je nový design – layout stránky a barevné schéma. Naopak původní obsah sekcí je víceméně zachován, takže návštěvníci najdou informace, na které byli doposud zvyklí. Důraz při tvorbě byl kladen zejména na lepší uspořádání v novém grafickém designu.

Struktura webu Vědecké knihovny je nyní výrazně ergonomičtější, týká se to především pevné a srozumitelné základní navigace, menu i roztřídění článků. Web je postaven tak, aby vyhovoval standardům pro přístupný web, tzv. „Best practise“, tedy aby byl „čitelný“ a „prostupný“ pro zdravotně hendikepované návštěvníky. Stránky jsou validní, používají znakovou sadu UTF-8 a splňují normu XHTML Strict.

Vědecká knihovna v Olomouci

Digitální knihovna v Olomouci

Uvodní strana | Katalog | Služby | Aktivity | Průvodce knihovnou | Dokumenty | Regionální funkce

Ptejte se knihovnika

Diskuzní fóra

Upoutávka

- výstava „Portolánový atlas v Olomouci“, více zde
- Digitální knihovna tisků a rukopisů
- Digitální knihovna map
- Digitální knihovna novin

Přímé odkazy

- SKIP 10
- Online katalog
- Goethe-Institut

Anketa

Jak se Vám líbí nové stránky

Ano, líbí se mi

Spíše ano

Spíše ne

Neľbí

Nevím, neumím se rozhodnout

Hlasovat

Aktuální zprávy z knihovny

- 14.10.08** Byl přidán program letopisové konference
- 18.10.08** Do sekce RF knihoven byl přidán příspěvek o udělení státní ceny Knihovna roku 2008 [Celý článek](#)
- 10.10.08** Na úvodní stránce přibyla anketa, ve které můžete vyjádřit hlasováním svůj názor na nové stránky, uvítáme také vaše názory v [Diskuzi k novým stránkám](#)
- 08.10.08** výstava „Portolánový atlas v Olomouci“, 8.10.-2.11.2008, [více zde](#)
- 06.10.08** Stránky jsou ve zkušebním provozu!
- 02.10.08** Do sekce RF knihoven byla přidána novinková služba za období září 2008 [Celý článek](#)
- 02.10.08** Do Dokumentů přidán Olomoucký kraj v tisku za období září 2008 [Celý článek](#)
- 18.09.08** Do Dokumentů přidány Bibliografické informace z oblasti kultury a umění - 2008 - květen-červen [Celý článek](#)
- 19.05.08** Beseda s redakční radou knihovnické revue KROK [Celý článek](#)

[Vypsát starší zprávy](#)

Kde nás najdete?

Bezručova 3
Olomouc 9, 779 11
tel. +420-585223441
fax. +420-585223774
e-mail: info@vkol.cz

Otevřeno:
Pondělí až pátek: 8:30 - 19:00
Sobota: 9:00 - 13:00
Neděle: zavřeno

Kontakty

Rychlé odkazy

- Základní informace (přečteno 88x)
- Výstavy a akce (přečteno 20x)
- Jak se dostat do knihovny a rychlé kontakty (přečteno 18x)
- Služby obecně (přečteno 15x)
- Pravidla pro užívání výpočetní techniky (přečteno 14x)

za období od 15.10.2008 do 22.10.2008

13 online

Ptejte se knihovnika

© 2008 Vědecká knihovna v Olomouci

Tisk stránky | Mapa webu | Zajímavé odkazy | RSS

Vytvořeno: www.stranky.cz | Winternet 2008

Z obsahu:

Helena Veličková s Andrew Lassem

Americký versus Evropský sen

- Dagmar Dušková

Jiří Wolker ve filmu

- Marie Dokoupilová

Hikikomori: příliš inteligentní a příliš líní

- Václav Cílek

Za rakouskými klášterními knihovnami

- Petra Kubíčková

Knihovna roku 2008 je v Olomouckém kraji!

4